Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIV. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 25, 1918, at the post-office of Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., pondeljek, 26. januarja (Jan. 26), 1931. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 21

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

HOOVERJEVA ADMINISTRACIJA V ZAGATI

Potlačila bi rada poročila o velikem številu brezposelnih

Washington, D. C. — (FP) — Ali je število brezposelnih v Združenih državah narastlo na devet milijonov? To je eno vprašanje, drugo pa je, dali je res, da predsednik Hoover skuša zakriti to dejstvo?

Govorice v kapitolu potrjujejo, da je poročilo o gornjem številu brezposelnih bazirano na dejstvih. Radi tega je senator LaFollette predložil resolucijo, da senat pozove na zaslišanje Arthur Woodsa, načelnika Hooverjevega komiteja za pobijanje brezposelnosti, da pojasni situacijo.

Senator LaFollette je hotel izvedeti, dali je Woods v resnici prejel poročilo od Metropolitan Life Insurance Co., ki je instruirala vse svoje agenture, naj poizvedo o številu brezposelnih v njihovih distriktih in o tem poročajo v glavni urad. To so storili in njihovo poročilo izkazuje, da je v Združenih državah več kot 9,000,000 brezposelnih in da par milijonov drugih delavcev dela le par dni v tednu.

Ko so pričele krožiti prve vesti o tem senzacionalnem poročilu, se je poročevalec Federalnega tiska oglasil v Woodsovem uradu in vprašal za podatke. Dobil je odgovor, da Woods sploh ni prejel poročila. Toda par dni poznеje so prišle na dan stvari, ki so potrdile govorice, da je Woods prejel poročilo od omenjene zavarovalne družbe in ga predložil predsedniku Hooverju in omenil, da ga bo objavil v javnosti. Toda Hoover je izrečno prepovedal Woodsu, da ne sme objaviti poročila in Woods se je uklonil predsednikovi želji.

Hooverjeva skrb, da javnost in kongres ne izvesta o obsegu brezposelnosti in ekonomske krize, je razvidna tudi iz dejstva, ker se je Hoover na vso moč upiral senatu, ko je bila v teku razprava o federalni odpomoči stradajočim farmarjem v Arkansasu in v drugih poljedelskih državah, ki so bile prizadete radi suše. Na vsak način je hotel prepričati senatorje in javnost, da ima Ameriški rdeči križ zadostna sredstva na razpolago in da je federalna pomoč nepotrebna. Toda kmalu se je pokazalo, da Rdeči križ ni kos svoji nalogi, da je federalna pomoč potrebna in Hoover je doživel poraz, ko je kongres odglasoval, da se dovoli $25,000,000 iz federalne blagajne za nasičevanje stradajočih farmarjev. Za brezposelne delavce v velikih mestih ni kongres storil ničesar in Hooverjev namen je, potlačiti poročila o trpljenju ljudi, ki so postali žrtve brezposelnosti.

Darrow in Hays za neodvisno politično stranko

New York. — V odgovor Heywood Brounu, ki je pozval progresivce, naj vstopijo v socialistično stranko in se tako pripravijo na prihodnjo predsedniško kampanjo sta Clarence Darrow in Arthur Garfield Hays izjavila, da sta pripravljena pomagati pri organiziranju neodvisne politične stranke, ki naj bi zastopala delavce in farmarje.

Šest čikaških policajev suspendiranih

Chicago. — Policijski komisar Alcock je v petek suspendiral štiri detektive in dva policaja v uniformi, ko mu je bila predložena evidenca, da je šestorica prejemala podkupnino od Caponejeve gange. Suspendirani policaji so služili v distriktu 22. ceste in State ulice, kjer se nahaja notorični Rex hotel, v katerem je glavni stan Caponejevega sindikata.

Zborovanje zamorske organizacije

Akcija za organiziranje zamorskih delavk v delavskih unijah

Chicago. — (FP) — Široko zasnovano gibanje za organiziranje zamorskih delavk v unijah bo najbrž rezultat zborovanja Narodne zamorske delavske konference, ki je bilo otvorjeno v Chicagu. Na zborovanju so bile navzoče zastopnice zamorskih klubov in bratskih organizacij.

"Edino potom organizacije se zamorske delavke lahko osvobodijo suženjstva in izkoriščanja, ki spominja na dobo pred civilno vojno," je dejala Lillian Herstein, tajnica Ženske strokovne unijske lige. Herstein je obljubila pomoč svoje organizacije pri unijoziranju zamorskih delavk.

Letitia R. Miles, načelnica industrijskega departmenta v Federaciji zamorskih ženskih klubov, je povedala žalostno povest o rezultatu preiskave, ki jo je uvedla njena organizacija in katera je prinesla na dan obupne razmere v podjetjih, kjer so uposlene zamorske delavke. Delati morajo dolge ure in prejemajo nizke mezde, poleg tega pa so prisiljene delati v prostorih, kjer ni govora o sanitaciji. Miles je pozivala zborovalce, naj posvetijo svoje moči gibanju za organiziranje zamorskih delavk.

M. P. Webster, direktor Konference in predsednik bratovščine železniških postreščkov, je v daljšem govoru opisal napredek, ki ga je napravila bratovščina v prošlih par letih. 75% železniških postreščkov je sedaj organiziranih, je dejal Webster. Nadalje je izrazil upanje na zmago na sodišču z ozirom na tožbo, ki je je bratovščina vložila proti Pullman Co., ker je skušala potom kompanijske unije prisiliti postrečke, da se izneverijo svoji organizaciji.

Pekovski delavci nadaljujejo s stavko

Ustanovili so svoje prodajalne in vodijo konkurenčni boj proti delodajalcem

Chicago. — (FP) — Kompeticija je glavno orožje pekovskih delavcev, članov Hebrew Bakers' unije, katere so delodajalci izprli pred par tedni, ker so odklonili znižanje mezd.

Pekovski delavci so ustanovili svoje prodajalne v vseh krajih v južnozapadnem delu mesta, kjer se nahajajo pekarne bivših delodajalcev in prodajajo kruh in drugo pecivo po znižanih cenah. Odkar je v teku stavka, ljudje kupujejo kruh v unijskih pekarnah in bojkotiranje pekarne, v katerih so uposleni stavkokazi.

Poleg znižanja mezd so hoteli delodajalci prisiliti unijske pekovske delavce, da bi delali 11, 12 in celo 16 ur na dan. Rekli so, da bi se na ta način pomagalo brezposelnim.

Jack Zanford, organizator Confectionery & Bakery Workers unije, je prišel na dan s sugestijo, naj se židovsko branžo pekovske industrije podvrže nadzorstvu treh sodnikov, ki bi jo postavili spet na trdno ekonomsko podlago, da bi lastniki pekarn potem lahko plačevali staro mezdo.

Podržavljenje premogovnikov v Kanadi

Alberta, Kanada. — Gibanje za podržavljenje premogovnikov v Kanadi postaja čedalje močnejše. Albertska delavska federacija je na svoji konvenciji sprejela resolucijo, ki zahteva, da se premogovniki podržavijo. Slične resolucije so sprejele tudi druge delavske in farmarske organizacije. Zadevna predloga bo predložena parlamentu, ko se snide na zborovanje.

KOMUNISTIČNI OBZIV NA FISHEVO POROČILO

Izdali so proglas na ameriško delavstvo, naj brani svoje pravice

Washington, D. C. — (FP) — Prvi, ki so reagirali na Fishevo poročilo o komunističnih aktivnostih v Združenih državah, so bili komunisti sami. Stranka je izdala poseben proglas, v katerem na široko razpravlja o vsebini poročila.

"Ameriški delavci se morajo zavedati nevarnosti, ki jim preti s strani reakcije in kapitalistične vlade," pravijo v proglasu. "Fishev komitej priporoča kongresu, naj sprejme zakon, da se razglasi komunistično stranko za nelegalno. Naša stranka je najvztrajnejšega borilteljica za delavske pravice. Ona vodi boj za odpomoč brezposelnim in proti znižavanju mezd. Zagovarja plemensko enakopravnost, vodi boj za odpravo linčanja in nasprotuje kapitalizmu in militarizmu, ki se pripravljata na novo vojno in v katero nameravata poslati delavce, da bodo prelivali svojo kri v interesu svojih izkoriščevalcev.

"Napad na komunistično stranko je napad na ameriško delavstvo. Kapitalisti ne marajo nobene opozicije proti svoji vladi, kar pomeni nadaljevanje sistema, ki je odgovoren za pomanjkanje, stradanje, linčanje in vojne."

MacDonald svari Poljake, naj bodo previdni

Postopati morajo človeško z nemškimi in ukrajinskimi manjšinami. — Svet Lige narodov določil prihodnji januar za otvoritev mednarodne razorožitvene konference

Ženeva, 25. jan. — Svet Lige narodov je včeraj, predno je zaključil zborovanje, rešil spor med Nemčijo in Poljsko na ta način, da je "volk sit in koza cela". Poljska je dobila rahel ukor, vrši pa se nova preiskava in rezultat bo predložen na prihodnji seji, ki bo v maju.

Ženeva, 24. jan. — Angleška delavska vlada je poslala ostro svarilo poljski vladi v Varšavi proti nadaljnji "pacifikaciji" Ukrajincev v Galiciji in drugih krajih Poljske. Svarilo se tiče kolikor toliko vseh narodnostnih manjšin, tudi nemške, toda v glavnem je naperjeno proti teroriziranju Ukrajincev. MacDonald je obvestil Ligo narodov o svojem svarilu. Ukrajinci bi se radi pritožili na Ligo, ali ker nimajo oficielnega zastopstva, se je Anglija potegnila za nje. Kljub temu je sekretariat Lige prejel osem protestov raznih ukrajinskih organizacij.

Svet Lige narodov je včeraj po dolgem pričkanju zaključil, da se mednarodna razorožitvena konferenca otvori v januarju 1932, torej čez eno leto. Nemčija je hotela imeti otvoritev v prihodnjem novembru. Glede kraja in predsednika se še niso zedinili. Prišle so sugestije, da konferenco vodi ameriški poslanik v Angliji, Charles G. Dawes.

Pavlova plesala smrtni ples na svoji smrtni postelji

Haag, Holandija, 24. jan. — Ana Pavlova, slavna ruska balerina, ki je umrla za influenco pred par dnevi, je nekaj ur pred svojo smrtjo z rokami delala geste svoje glasovite plesne scene "Umirajoči labud". Plesalka je še zadnje momente svojega življenja preživela v svoji plesni umetnosti. Tako poročajo njeni prijatelji, ki so bili poleg, ko je umirala. Pokopana bo v Londonu kakor si je sama izvolila.

Fevdalizem vlada v Boliviji

Veleposestniki in ameriški bankirji izkoriščajo indijansko prebivalstvo

La Paz, Bolivija. — (FP) — Tlačanstvo, ki so ga uvedli Španci v šestnajstem stoletju, še ni izginilo v Boliviji. Pretežno večino prebivalstva še vedno tvorijo indijanski rodovi, ki so fundamentalno poljedelski narod. S podjarmljenjem po Špancih in njihovih naslednikih so bili ti rodovi oropani zemlje. Španski lordi in militaristi so si prisvojili velikanska zemljišča in zasužnjili indijanske rodove. Prošlo petdesetletje je bilo priča velikanskemu razvoju bakrenih in srebrnih rudnikov in tako je prišlo, da so Indijanci postali pravi tlačani, bodisi, da obdelujejo zemljo za veleposestnike ali garajo v srebrnih in bakrenih rudnikih, ki so v rokah ameriških interesov.

Povprečna mezda indijanskega rudarja je 40 centov in delati mora od dvanajst do štirinajst ur na dan. Margaret Marsh, ameriška pisateljica, ki je več let študirala razmere v Boliviji, trdi, da je položaj poljedelskih delavcev še slabši. Kreoli, pleme, splodeno iz indijanske in španske krvi, smatrajo Indijance za inferiorna raza in radi tega ne poznajo pri izkoriščanju nobene meje in ne milosti. Poljedelski delavci prejemajo $1 na mesec, v veliko slučajih pa morajo tlačaniti samo za hrano in stanovanje. Bistveno prevladuje fevdalni sistem in veleposestniki si nad nevestami še vedno prisvajajo pravico "prve noči".

Poleg ekonomskega tlačanstva trpe Indijanci izkoriščanje s strani klerikalne kaste, ki izrablja njihovo ignoranco in jih podžiga v fanatizmu. Primitivna mentaliteta Indijancev daje priliko duhovščini, da jih straši s peklom in prokletstvom. Da se ubranijo pekla, morajo prinašati darove duhovščini. Dočim praznoverno prebivalstvo hodi boso in raztrgano, se v cerkvah zbirajo zakladi srebra in svile.

Bolivijska vlada ne stori ničesar za odpravo situacije, temveč jo celo podpira. V imenu demokracije manjšina belopoltcev in kreolov kontrolira administracijo, ki je v zvezi z izkoriščevalci, kateri lastujejo zemljišča in rudnike. Ameriški bankirji, duhovščina in veleposestniki imajo kontrolo nad narodnim bogastvom in vlado in vsi na svoj način izkoriščajo brezpravno prebivalstvo.

Aretacije komunistov

Los Angeles, Cal. — Pet mladih fantov, članov Komunistične mladinske lige, je bilo aretiranih, ker so prodajali list "Daily Worker", ki je z velikimi naslovi poročal o propadanju bank.

Obtoženi so prestopka, ki se kaznuje z enoletnim zaporom in plačitvijo globe tisoč dolarjev, "radi razširjenja neresničnih vesti glede bančnih institucij, ki imajo lahko kvaren učinek na solventnost in finančni položaj teh zavodov."

Za obtožence sta se zavzeli Mednarodna delavska obramba in Unija za ameriške civilne svoboščine, ki jih bosta branili na sodišču.

Brezposelni rudar skočil 1600 čevljev v smrt

Timmins, Ont., Kanada.—Dne 23. t. m. je prišel mož v uposlevalno pisarno rudnika Dome Mines in vprašal za delo.

"Ni dela," je bil odgovor.

Mož je nato odšel po stopnicah v poslopje nad jaštom, odprl vrata in skočil v globočino 1600 čevljev. Obležal je mrtev.

Mizarji izvojevali petdnevnik

Chicago. — Člani prosvetnega odbora so pristali na zahteve mizarske unije, da se uveljavi petdnevnik za mizarje, ki so uposleni v šolah.

KONFERENCA O VPRAŠANJU NEZAPOSLENOSTI

Sklicujejo je cerkvene organizacije. Zastopane bodo tudi delavske in druge organizacije

Washington, D. C. — (FP) — Naznanjajoč, da je njih namen, "zainteresirati ameriško ljudstvo v načrte za trajno odpravo brezposelnosti," sklicujejo razne cerkvene organizacije skupno konferenco, ki se otvori v Washingtonu 27. januarja.

Konference se bodo udeležili zastopniki delavskih in drugih organizacij ter poznani ekonomi. Kot govorniki in referanti so naznanjeni senator Wagner iz New Yorka; profesor John R. Commons; John P. Frey, član izvršnega odbora Ameriške delavske federacije; George Soule, urednik revije "New Republic"; John J. Edgerton, predsednik Narodne asociacije tovarnarjev; Darwin J. Meserole od komunistične Narodne lige za brezposelne; Edward Eyre Hunt, član Hooverjeve komisije za pobijanje brezposelnosti; dr. A. E. Suffern, predsednik Federalnega cerkvenega sveta, John A. Ryan, direktor Narodne katoliške blagostanjske konference; Edward Israel, predsednik Centralne konference ameriških rabincev; dr. Harry F. Ward, predsednik Union Theological semenišča in Edward Keating ter Leifur Magnusson od Mednarodnega delavskega urada.

John R. Commons in J. A. Ryan bosta predložila resolucijo, da kongres apropriira pet milijard dolarjev za javna dela, da se tako odpomore brezposelnim, ki se nahajajo v velikem pomanjkanju.

Delavska predloga položena na polico

Najbrž bo čakala rešitve do drugega zasedanja kongresa

Washington, D. C. — (FP) — Izgledi, da bi senat razpravljal o Norrise-Blaine-Walshovi protiinjunkcijski predlogi, ki je bila dana na senatski koledar v prošlem juliju, so zelo slabi. Norris je te dni izjavil, da bo skušal forsirati senatorje, da gre predloga na glasovanje, toda izrazil je dvom, če se mu bo poskus posrečil. Senator Blaine je tudi izjavil, da se bo težavno boriti proti Steinwer-Watson-Mosesovi administracijski grupi, ki se upira, da bi predloga prišla na razpravo v zasedanju kongresa.

Ameriška delavska federacija in druge delavske organizacije niso storile še nobenega koraka, da bi pritisnile na predsednika, da skliče izredno zasedanje kongresa po 4. marcu. Nekateri liberalni senatorji so indiferentni in se ne bodo spustili v boj radi te predloge. Ostane samo še Norrisova progresivna grupa, ki pa tudi ne more sama prisiliti predsednika Hooverja, da skliče izredno zasedanje. Predloga bo radi tega morala čakati na rešitev, ko se kongres spet snide na redno zasedanje v prihodnjem decembru.

Daisy De Boe kriva tatvine

Los Angeles, Cal. — Sodnijski proces filmske zvezde Clare Bow je bil v petek končan. Porota, ki se je posvetovala dva dni, se je končno zedinila v pravoreku, da je Clarina bivša tajnica Daisy De Boe kriva tatvine v enem samem slučaju — vseh slučajev v obtožnici je bilo 35 — in sicer da je porabila zase $825, katere ji je Clara dala, da plača njen dohodninski davek. Clara je tožila Daisy, da je potrošila okoli $35,000 njenega denarja. Obsodba bo izrečena v ponedeljek in Daisy je lahko obsojena na eno do deset let zapora.

10,000 Hrvatov trpi na influenci

Število bolnikov v Združenih državah narastlo na 19,000

Zagreb, Hrvaška, 24. jan. — List "Večer" poroča, da je najmanj 10,000 oseb na Hrvaškem bolnih na gripi in španski influenci.

Madrid, 24. jan. — Val influence je objel vso Španijo. Umrljivost ni visoka, toda dežela je bres malega paralizirana. Tovarna za tovarno zapira vrata, ker so delavci bolni. Vse bolnišnice so polne in armada ter civilna garda sta hudo decimirani. Domneva se, da je 60 odstotkov prebivalstva v postelji bolesni.

Washington, D. C. — Federalni zdravstveni urad je poročal v soboto, da je bilo do tega dneva prijavljenih okoli 19,000 slučajev influence v Združenih državah. Največ bolnikov je še vedno na jugu in vzhodu. Epidemija je zelo mila in umrljivost ni velika.

Federalna pomoč stradajočim

Senatni odsek za poljedelstvo priporočil Capperjevo predlogo

Washington, D. C. — (FP) — Predloga senatorja Capperja, ki določa, da zvezni farmski odbor odda 20,000,000 bušljev pšenice v svrho nasičevanje stradajočih je bila priporočena v sprejetje po senatnem odseku za poljedelstvo. Prvotno je predloga vsebovala zahtevo za 40,000,000 bušljev, toda farmski odbor je izjavil, da ne more dati več kot dvajset milijonov bušljev.

Predloga pooblašča Hooverja, da imenuje komitej, ki bo nadzoroval distribucijo pšenice.

Rdeči križ je v tem času izrekel opozicijo, da bi kongres odglasoval za vladno pomoč stradajočim. S tem se je vodstvo te organizacije postavilo na Hooverjevo stran, ki trdovratno pobija odpomočno akcijo. Uprava Rdečega križa je priznala, da je prejela samo nekaj nad milijon dolarjev od privatnih "filantropov", odkar je v teku kampanja za sklad deset milijonov dolarjev, ki naj bi se porabil za nasičevanje farmarjev v državah, ki so bile prizadete vsled suše.

Napad na nemškega premijerja

Berlin, 24. jan. — Ko je ministrski predsednik Bruening včeraj stopil iz vlaka v Chemnitzu na Saksonskem in zasedel avto pred postajo, se je velika množica brezposelnih delavcev zagnala proti avtu s klici "Doli z njim!" Policija na konjih je razgnala množico.

Električarji izvojevali petdnevnik

Memphis, Tenn. — Organizirani električarji so te dni podpisali pogodbo, ki določuje pet dni dela v tednu brez znižanja mezde. Podjetniki so se dolgo časa upirali, toda ker ni bilo drugega izhoda, so bili prisiljeni na podpis pogodbe.

Sto ranjenih pri "mirni debati" v Nemčiji

Berlin, 24. jan. — Potem ko je bila aranžirana mirna debata med komunisti in fašisti v Berlinu sinoči, so med navzočimi izbruhnili izgredi in pretepi in sto oseb je bilo ranjenih. Policija je aretirala 22 oseb.

Unije preprečile revolucijo?

Chicago. — "V Združenih državah bi imeli danes revolucijo, ako bi delavci ne imeli regularnih unij in njihovih aktivnosti," je dejal Worthinghton W. DeWolf, predsednik tiskarske unije št. 16, v svojem komentarju o vprašanju brezposelnosti.

KOLEKTORICA BLACKLIDGE HUDO OBOLELA

Hoover jo spodi iz službe. Litsinger vztraja, da ni nič vedel o švindlu

Chicago. — Zvezna davčna kolektorica Blacklidge je v soboto poslala resignacijo v Washington in predsednik Hoover jo je takoj sprejel ter imenoval njenega prvega asistenta Roberta E. Neelyja na njeno mesto v čikaškem davčnem uradu. — Dalje poročajo, da je policija v Springfieldu dobila dokumentarno evidenco v hotelu, ki dokazuje, da je Myrtle žrtev prefrigane sleparske bande, ki operira tudi v Washingtonu.

Chicago. — Myrtle T. Blacklidge, federalna davčna kolektorica, katero so trije "gentlemani" v Springfieldu osmukali za Litsingerjevih $50,000 zadnji teden, je zbolela vsled jeze in sramote. Zdravnik je povedal reporterjem, da je imela več napadov histerije in nihče je ne sme nadlegovati. Medtem je prišla vest iz Washingtona, da je njena federalna služba pri kraju. Predsednik Hoover, ki ji je poveril službo, pričakuje, da Myrtle sama pošlje svojo resignacijo; ako tega ne stori, jo Hoover odstavi.

Švindlerska afera se ni dosti spremenila. Kolektorica, dokler še ni zbolela, je vztrajala pri svoji povesti, da je Litsinger vedel, zakaj ji je posodil $50,000 in da mu je obljubila $10,000 "komisina", da je bil njegov sin Fred z njo v igralni sobi in da ona ne ve, kdo je bil Reynolds, tretji "gentleman", ki jo je obral za denar pri igri faro.

Litsinger pa vztraja pri svojem, da ni nič vedel o igri, da mu je kolektorica povedala, da potrebuje denar za iztirjanje neke dedščine po svojem pokojnem soprogu, da njegov sin ni bil navzoč, ko se je v hotelu vršila "dedščinska transakcija" in da on smatra vse skupaj za politično zaroto. Springfieldska policija, ki še vedno zaman išče tri sleparje, se prej strinja s kolektorico kot z Litsingerjem. Policija dobro ve, da je v glavnem mestu države Illinois vse polno švindlerjev, ki preže na poslance in druge politične osebnosti, da jim izmaknejo kak stotak ali tisočak.

Kolektorica in Litsinger se strinjata samo v eni točki in ta je, da je Litsingerjevih petdeset tisoč dolarjev šlo po vodi in najbrž ne priplavajo več nazaj.

Čikaška pomožna akcija v brezupnem zatonju

Governerjeva komisija priznava, da ne more zbrati petih milijonov dolarjev za brezposelne

Chicago. — Usmiljena in radodarna čikaška srca so bankrotirala! Zmožnost privatne miloščinske akcije v prid bednim družinam brezposelnih delavcev je padla v vodo!

To je priznala sama governerjeva pomožna komisija v soboto, ko je poročala, da že tretji mesec kolekta in kolekta, fehta in fehta, apelira in apelira na posameznike in bogate korporacije za denarne prispevke, da zbere sklad petih milijonov dolarjev, pa je že obupala, da ga zbere. Z veliko muko so spravili skupaj $3,940,000 do 24. januarja. Računali pa so, da bo pet milijonov dolarjev zbranih v enem mesecu! —

Komisija pravi med drugim v svojem poročilu:

"Dejstvo, ki nas najbolj boli, je, da Chicago prvič v svoji zgodovini noče izvršiti svoje naloge."

Komisija pravi, da zdaj podpira z živili, premogom in obleko okoli 700 družin. Ves denar, kar ga dobe, je sproti porabljen.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Ameriko celo leto ($6.00) in Kanado ($6.00) na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $6.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $6.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar leže ali z Ednotom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na prvem (Dec. 31-30), pokaže vsakega kdaj za zadnjo uplačano. Prosimo, da vsak, ki je s tem dogovoru pozabil, sporoči, da mu je pravočasno, da se mu list ne ustavi.

Tipična aferica

Federalna uradnica v Chicagu in prominentna politikinja v taboru stare garde je zadnji teden prišla v pesti premetenim sleparjem, ki so izvlekli iz nje $50,000 pri igri "faro". Nesreča je bila, da denar ni bil njen; če bi bil denar njen, bi najbrž molčala in javnost ne bi nič vedela o njeni smoli. Toda denar si je izposodila od političnega voditelja in zdaj mu ga ne more vrniti. Ta pa je strašno hud in dolži žensko, da ga je nalašč porinila v kašo. Afera, ki se čita kot kak detektivski roman, je zavita v politično meglo in morda jo razčisti sodišče.

Stvar nas zanima le toliko, kolikor je to nova tipična slika ameriške politične korupcije. Moralisti in profesionalni hipokriti bodo kričali, zakaj se ne izvajajo zakoni proti igram za denar. Po njihovem naziranju je vsa krivda v pokvarjenih, zločinskih ljudeh, ki obirajo žepe nesrečnih žrtev s prepovedanimi igrami. Na milijone — morda celo milijarde — dolarjev je vsako leto zaigranih in priigranih pri kartah, raznih igralnih strojih, kockah, stavah na konje, pse in neštete druge žive in mrtve predmete ter na tisočerne druge načine. Hipokriti navadno prezrejo milijone in milijarde dolarjev, ki menjavajo posest na borzah. Ta igra, najbolj zločinska med vsemi, ni prepovedana!

Jedro krivde je v ekonomskem sistemu, ki bazira na igranju na debelo in drobno. Dokler smejo ljudje na eni strani igrati na debelo z življenskimi dobrinami in z delovno silo ter življenji producentov, bodo tudi na drugi strani igrali na drobno z denarjem, pa naj bo to igranje in sleparjenje stokrat ali pa milijonkrat prepovedano. Zakoni in kazni ne poboljšajo nikogar. Zdravilo je v novem ekonomskem in socialnem sistemu.

Organizacija lastnikov oranžnih nasadov v Kaliforniji, ki pridelujejo oranže z imenom "sunkist", je zbrala pol milijona dolarjev z namenom, da pokupi od svojih članov preostanek pridelka, ki ga ne morejo prodati po določeni ceni. Pokupljeni preostanek bo uničen.

Tako se glasi kraka vest. Oranže so dober sadež in marsikje jih manjka. V Kaliforniji jih ne manjka — tam jih je preveč in zato bo preostanek uničen. Pustili jih bodo zgniti ali pa jih zmečejo v morje. Zakaj? Zato, da ne pade cena.

To je ena od onih dragocenih ameriških institucij, katero je treba skrbno čuvati in braniti!

Škofje angličanske cerkve na Angleškem niso edini glede vprašanja, dali je dobro moliti v radio. Ena skupina škofov pravi, da je to dobro, ker molitev po radiu lahko pride v vsako hišo; druga skupina se protivi, češ, da vsakdo mora sam moliti in radio ni potreben za transport molitve v nebo.

K razrešitvi tega silno važnega (!) znanstvenega vprašanja bo na mestu, če citiramo dober argument slovenskega znanstvenika, drja. M. Robiča, ki ga je podal v svojih kritičnih opazkah o Vebrovi "Filozofiji". On piše: "Molitev kot češčenje in kot prošnja je za Boga, najsi je osebnost ali ne, čisto odveč. Ako je Bog vsevedna osebnost, tedaj ve, kaj človek želi, ne da bi mu moral povedati in ga prositi; v drugem slučaju, ako Bog ni osebnost, je molitev brez pomena, ker ne izve za njo. V obeh slučajih pa je molitev odveč, ker Bog v svojem veličanstvu ne potrebuje človeških poklonov. Smisel molitve moremo torej, najti le v subjektu."

Ameriški filmski magnatje so ponudili Einsteinu $200,000, če svoje znanstvene teorije demonstrira v filmu. Einstein je odklonil ponudbo. Odklonil je tudi vse ponudbe za govore v radio in vsa predavanja v teatrih, ki bi mu prinesla lepe denarce.

Slabo spričevalo za Einsteinovo židovstvo!

Kriza ima eno dobro stran: prodajalci petrolejskih delnic so izginili!

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

O klubovi prireditvi

Ogleby, Ill.—Smo v dobi dolgih zimskih večerov, pa vseeno ne vidim dopisov iz naše naselbine v naši delavski Prosveti. Časa imamo dovolj, ker tudi tukaj okušamo Hooverjevo prosperiteto. Z drugo besedo, delavske razmer so pri nas pod ničlo.

Vzlic temu je naš soc. klub št. 3 JSZ priredil domačo zabavo dne 27. dec., ki je dobro izpadla. Udeležba je bila povoljna, lahko bi pa bila še boljša, če upoštevamo število tukajšnjih Slovencev. Kot drugod, ima klub tudi pri nas težkoče, dasiravno se člani trudimo vsak po svojih močeh za njegov napredek. Dokler bo med delavstvom vladala brezbrižnost in ignoranca v toliki meri, ni upati na večji napredek in boljšo bodočnost za delavske mase. Veliko je še takih, ki mislijo, da jih bo rogač odnesel, ko slišijo besedo socializem, ne potrudijo se pa, da bi spoznali njegove nauke. Če bi našli v socializmu res kake napake, potem naj bi ga že kritizirali.

V imenu kluba se zahvalim vsem članom, somišljenikom in prijateljem za udeležbo in za darove. Posebno smo dolžni se zahvaliti lasalskim sodrugom za obilo udeležbo. Ob enaki priliki vam povrnemo. Naši nasprotniki so poslali mestnega župana na našo prireditev, hoteč nam napraviti neprilike, pa so se pošteno urezali. Ko se je župan prepričal sam, nam ni delal sitnosti ter ostal med nami do jutra in nam celo napravil prijateljski govor. Upam, da bo naš klub priredil še več sličnih priredb, da se bomo nekoliko pozabavali in pozabili na križe in težave.

Josephina Pehar.

Rudarjem v razmišljanje

Auburn, Ill. — Z veseljem smo se poslovili od leta 1930 v upanju, da bo nam leto 1931 prineslo vsaj malo boljše razmere, kar bi nam olajšalo trpljenje ter nam dalo pogum, da bo nam mogoče prestati to križanje do tistega časa, ko bo delavstvo zavladalo nad kapitalom.

Ko je Panther Creek Coal Co. objavila račune od lanskega leta, je tudi brez sramote objavila povprečni zaslužek za vsakega delavca, katerih skupno število je približno 800 v rovu št. 1. Na posameznika je prišlo nekaj centov več kakor $26 na mesec.

Torej, bratje rudarji, kje leži krivda za te sramotne razmere, katere obstojajo na edinem 100% organiziranem polju mehkega premoga? — Prečitajte pazno sledeče številke in fakte, katerih resničnost je absolutno neovrgljiva.

Chase National banka, katera je največji denarni trust na celem svetu, ima brezštevilne podružnice in indirektno kontrolira največje javne naprave (elektriko, vodo, plin) in skozi eno teh podružnic (North American Utilities Corporation) tudi veliko število premogorovov, kateri so večinoma v državi Kentucky. Zadnja korporacija ima domalega monopol v centralnih državah, uključivši državo Illinois.

V tej korporaciji lastuje J. L. Lewis delnice, katere je kupil za $10,000, toda katerih vrednost (par value) ob času kupčije je bila $20,000. Ob istem času so bile te delnice vredne toliko, da ako bi jih bil prodal na odprtem trgu, bi imel takoj 1000% dobička.

Nadalje sledi opis, kako ta kompanija obratuje svoje rove v Kentuckyju.

Z obratovanjem 48 rovov je naredila ta korporacija čez $1,500,000 izgube.

Ta ogromna izguba ni bila narejena zato, ker ni mogla ta kompanija dobiti svojo ceno za premog, katerega je poslala na trg, ampak radi taktike, katere namen je uničiti rudarsko organizacijo v edini državi, kjer je še v moči. To je 12. distrikt UMW. of A. (Ill.)

Najprvo moram pojasniti, da ni v Kentuckyju nobene organizacije. In ta kompanija razprodaja svoj premog na drobno pod nižjo ceno, kakor pa stare tukajšnje kompanije, predno se premog odstrani od rova, kjer je bil izkopan.

Gotovo se bo marsikateri popraskal za ušesom ter tudi sklenil, da je to ali laž, ali je pa ta korporacija pod vodstvom idijotov, kateri jo bodo ugonobili. In to prav kmalu, zakaj, kar cel milijon in pol dolarjev se ne more proč.

Toda dokazal bom, da sedanja izguba je v resnici prav gotovo dobra investicija, ako se jim posreči njihova nesramna in podla nakana.

Omenil sem že prej, da ima ta kompanija z malenkostnimi izjemami monopol vseh električnih, plinskih in vodnih naprav, od katerih je ljudstvo odvisno, sicer obvezano z njimi kupčevati zato, ker ni drugih konkurentov. Ljudstvo plačuje za razne produkte (komodnosti) tako visoke cene, da je čisti dobiček od njih tako ogromen, da se izplača iz njega tudi izgubo, katero trpi pri prodajanju svojega premoga.

Seveda je tukaj takoj mogoč zagovor, da država regulira cene elektrike, vode in plina. Toda obenem moramo pripoznati, da je gospodar te države isti, oziroma ista korporacija, katera ima v rokah ta mogočni monopol.

Nedvomno ste že čitali ali slišali o Insullu. In gotovo ste tudi čitali, kako ravno ta Insull kupuje javne urade, oziroma uradnike, katere ljudstvo izvoli v najbolj odgovorne urade. O tem ne more dvomiti nikdo, ker je to potrdil senatni komitej pod načelstvom senatorja Gerald P. Nyeja.

Torej ali je kje še kaj dvoma, da je ta takozvana državna regulacija cen v resnici to, kar se imenuje? Regulacije ni v praksi, ampak samo v teoriji.

Torej delavci rudarji (posebno tisti, kateri še sledijo in podpirajo Lewisa), ali v resnici mislite dobiti zadoščenje od tega "velikega voditelja," kateri je, odkar je prevzel vodstvo te organizacije (UMW of A), zgubil več kakor tri četrtine članov te nekdaj mogočne trdnjave?

Sedaj je tudi mogoče dokazati, da je J. L. Lewis v direktni zvezi s korporacijo, katere namen je popolnoma uničiti še ta del rudarske organizacije, katero smo mu iztrgali iz njegovih krempljev, predno se mu je posrečilo jo uničiti, kakor jo je uničil v W. Virginiji, Ohiu, Alabami, Kansasu, Oklahomi, Kentuckyju in v Tennesseeju.

Bratje rudarji, dajte resno premisliti sledeče: Naj črtimo naše domače kompanije v Illinoisu še tako hudo, kakor smo jih od nekdaj, jih ne moremo obsoditi kot krivce za razmere, katere nam ne pašejo in niso, kakršne so bile pred desetimi leti. Pripoznati moramo, da je njih stališče še bolj nestalno radi prej imenovane nizkotne in sramotne taktike North American Utilities Corp. in J. L. Lewisa.

Bodimo pravični. Operatorji v Illinoisu bi dali Lewisu $1,000,000, ako bi garantiral organizirati vsa neorganizirana polja, kjer se koplje mehki premog. In pripoznati moramo, da bi bilo to vredno zelo veliko tukajšnjim operatorjem. (Več o tem v prihodnjem dopisu).

Bratje, ali ni jasno kot beli dan, da je Lewisova namera popolnoma uničiti še to, kar je ostalo od UMW of A—od organizacije, za katero so se delavci žrtvovali z neumornim delom?

Na tisoče jih je bilo, kateri so žrtvovali sebe in svoje drage: žene in otroke, očete in matere in vse to zato, da bodo tisti, kateri bodo prišli za njimi, lažje in boljše živeli. In uspeh je bil skoraj zagotovljen, ko se je pokazala na pozorišču nesramna izdajica v osebi J. L. Lewisa. Prav gotovo mu bo hudič odstopil svoje mesto, ko bo prišel njegov čas.

Sedaj se pa prav po domače pridušimo, sklenimo skupaj svoje roke ter napnimo vse svoje moči, da se iznebimo njega, katerega smrad je tako močan, da se mu še dihurji umikajo, ko pride v njih bližino.

Taktiko, katero je zavzel z namenom uničiti organizacijo, katero so obdržali illinoiski rudarji, bom opisal bolj natančno v drugem dopisu, in ako hočete imeti resnične fakte o tej famozni aferi, upam, da boste pazno prečitali tudi tisti dopis.

Skrajni čas je za resno akcijo. Bratje v državah, kjer ni več organizacije in kjer ste pod kontrolo Lewisa, ne držite več rok križem in ne čakajte na izid boja v Illinoisu. Ako se ne bodo rudarji v drugih državah vzdignili proti in pometli z Lewisom, ni skoraj nič več upanja. Mi v Illinoisu ne bomo mogli več dolgo vzdržati, ker on ima za seboj milijardski trust in zraven tega še podporo od tisoče rudarjev, kateri nevedoma podpirajo akcijo, ki bo končno tudi popolnoma uničila njih lastne organizacije.

Bratje, zdaj je skrajni čas za akcijo od vaše strani. Mi imamo sedaj še toliko moči, da vam lahko pomagamo otresti se verige, v katero vas je priklenil J. L. Lewis. Ako se pa posreči njemu uničiti še našo organizacijo, potem pa ne bo več upanja za rudarje. Naj bo to v vaših mislih vedno, in delajte kakor vam veleva vaša vest in pamet.

Končno hočem opomniti naše rudarje kjerkoli, da se takoj naročite na uradno glasilo reorganizirane UMW of A. Naročnina je samo 25c (en kvoder) za šest tednov. Ako pa niste zmožni plačati kvodra, potem pa pišite na uredništvo in razjasnite to, in vam ga bodo pošiljali brezplačno. Oprimite se te prilike takoj. Naslov glasila je: American Miner, Ill. Mine Workers Bldg., Springfield, Ill.

Frank Baloh.

Poročilo rudarskega tajnika

Springfield, Ill. — Pošiljam vam finančno poročilo o prispevkih za štrajkujoče rudarje v West Virginiji. Poročilo se nanaša na dobo do 31. dec. 1930, in kar je prispevkov dospelo pozneje, bodo objavljeni v prihodnjem poročilu. Ako je katero društvo SNPJ poslalo prispevke pozneje, bodo torej objavljeni prihodnjič. V tem iskazu so sledeča društva SNPJ:

Bridgeport, O., št. 18	$ 5.00
Youngstown, O., št. 153	3.00
Roundup, Mont., št. 114	10.00
Morgan, Pa., št. 6	20.00
Cleveland, O., št. 5	10.00
Radley, Kans., št. 72	2.00
St. Louis, Mo., št. 107	5.00
Arona, Pa., št. 199	5.00
Midland, Pa., št. 464	10.00
West Newton, Pa., št. 64	9.42
Chicago, Ill., št. 131	5.00
Renton, Pa., št. 400	8.00
Ely, Minn., št. 268	8.00
Milwaukee, Wis., št. 584	5.00
Cleveland, O., št. 53	5.00
St. Michael, Pa., št. 100	5.00
Sheboygan, Wis., št. 344	5.00
Thomas, W. Va., št. 29	5.00
Richmond, Cal., št. 638	5.00
Aurora, Ill., št. 429	2.00
Skupaj	$129.42

Vseh prispevkov za rudarje v West Virginiji smo prejeli do prej omenjenega datuma od raznih organizacij in posameznikov $6,122.08, stroškov za podpiranje rudarjev pa smo imeli $11,914.68.

J. H. Walker, taj.-blagajnik.

V odgovor Mike Blaskoviču

Rockingham, Pa.—V Prosveti z dne 8. jan. je bil priobčen dopis Mike Blaskoviča, ki me opozarja glede dolarskih tiketov za moje posestvo. V pojasnilo zadeve naj služi sledeče:

Vsled dolgotrajnega slabega zdravja sem primoran, da prodam svoje posestvo. Ker pa ni dobiti kupca, sem sklenil, da oddam posestvo na žrebanje. Pred enim letom sem dal tiskati 2000 tiketov po $1, ki pa vsled slabih razmer in depresije jih nisem mogel razprodati več kakor kakih 75, ostalih 1925 listkov mi je ostalo še na roki in nikakor ne izgleda, da bi jih mogel izvesti. Vsled tega sem sklenil, da vrnem denar vsem, ki prineso svoje tikete nazaj, kajti vsak pameten človek mora priznati, da ne morem dati posestva, vrednega $2000 ali več, za borih $75.

Blaškoviču pa tole: Svetujem mu, naj že enkrat preneha izzivati in ruvariti ob vsaki priliki proti meni in moji družini. Sem član SNPJ že nad 23 let in bil sem večletni društveni tajnik. Moje uradovanje ne izkazuje nikjer kakega izkoriščanja ne društva niti jednote. To mu lahko dokažem vsaki čas, in ako treba tudi s pomočjo glavnega urada. Moje življenje je odprta knjiga in pazi naj se, da si ne opeče svojih prstov.

Glede opazovanja bolnikov ali eventuelne simulacije pri društvu pa imam, kakor vsaki drugi član, pravico in DOLŽNOST na podlagi pravil to vršiti, in tudi iz razloga, ker mi je jednota pri srcu. Svetujem mu, da prebere tozadevna pravila.

Martin Zalar.

LJUDSKI GLAS

Odgovor bratu Kužniku

Cleveland-Newburgh. — Čital sem dopis z dne 8. januarja v Prosveti, tikajoč se mene, ker pišem, odnosno odgovarjam August Kužniku, ki me sploh ne pozna. Opominja me, da ni lepo streljati na luno. Opominjam pa Kužnika, da je tudi slabo biti poslušen pri svojih prijateljih, posebno še, če dotične osebe, ki jo napada, ne pozna. Opozarja me, da imamo svoje glasilo, češ, da je lepše, če se piše v glasilu. Resnica. Ali vprašam vas, kakšen član SNPJ je, da ne vidi mojih dopisov v Prosveti? Priobčen je bil v Prosveti dne 19., v Enakopravnosti 11. in v Ameriški domovini 10. decembra. Zmotili pa ste se ko pravite, da so bili dopisi priobčeni 10. oktobra. Svetuje mi, naj bi dopisoval v svojem glasilu, kar je potrebno. Kot izgleda, on sploh Prosvete nikdar v roke ne prime, kajti če bi jo čital, bi gotovo videl moje dopise tudi v njí.

Jaz sem pošten in zagovarjam društvo "Na Jutrovem" št. 477 SNPJ kot predsednik, kar je moja dolžnost, in zagovarjal ga bom vedno ne samo kot predsednik, temveč tudi kot član. Moji dopisi so bili v vseh listih enaki, kar dokazuje, da nisem rabil nobene pomoči. Kužnik mi glede slike Jožeta Zavertnika svetuje, da bi moral kot predsednik članstvu raztolmačiti delo Zavertnika. Ali nisem še v zadnjem dopisu omenil, da je zbornica odločila in da je brat Peter Segulin precej raztolmačil stvar? Kot razvidim se on sploh ne zanima za društvo "Na Jutrovem" in tudi ne upošteva glasila ali pa SNPJ.

Kužnik piše, da ni priporočljivo voliti take uradnike kakor je Louis Curk. Če bi društvo izkoriščal, bi bil tudi jaz tega mnenja. Videlo se je pa na letni seji, kako se je glasovalo pri vseh odborniških. Zakaj odbora niste zavrgli? Kje je bila večina? Ravno tako kakor v zadevi o sliki Jožeta Zavertnika. Tu se vidi vaš napredek.

Svetujete, naj Louis Curk prizna in se zave, da je delavec. Jaz sem pravi delavec in se tega zavedam. Ako komu ni kaj prav, sem vam na razpolago.

Louis Curk, član št. 477.

(Ker se ta osebna polemika vleče od obeh strani že dalj časa ne da bi komu hasnila, jo smatramo s tem dopisom zaključeno v Prosveti.—Uredništvo.)

RAZNO

Skopi Škotje

Škotje so razupiti, da so silno skopi in o njihovi skoposti kroži po svetu nebroj morebiti resničnih, še več pa boljše ali slabše izmišljenih pripovedk in dovtipov.

Na božič so objavili angleški listi sledečo zgodbico o Škotu, ki je imel 5 otrok, pa se mu je delo škoda, vsakega vinarja, ki bi ga bil moral izdati, da napravi otrokom vsaj skromno veselje.

Otroci so sedeli okoli mize, polni upov in sladkega pričakovanja, kaj jim bo prinesel božiček. Ta je moral priti vsak trenutek. Ko je pa pričakovanje otrok prikipelo do vrhunca in so bili že vsi nestrpni do obupa, je odšel oče na vrt, baje gledat, če božiček že prihaja. Trenotek po očetovem odhodu pa so otroci slišali strel, takoj nato pa je planil v sobo oče z besedami:

"Otroci, nikar se ne ustrašite in nikar se ne jokajte — božiček se je ravnokar ustrelil!"

Ustrelil je seveda oče s svojim revolverjem, ker je bil strel še najcenejši . . .

Utrjevanje otrok

Tri slična mnenja zdravnikov o tem velevažnem predmetu so sledeča:

Najprvo najkrajše: Poskuse utrjevanja moramo izvajati pri otrokih zmeraj le počasi in previdno in nikdar pred tretjim ali četrtim letom. Tudi ne smemo pričeti pri otrokih takoj z mrzlo vodo, temveč najprvo s tem, da se navadijo na zrak, da se z zračno kopeljo ohladijo. Zelo primerno je, da sledi tej kopeli kratko hladnejše umivanje — najprvo delno — z iztisnjeno gobo; temperatura vode se mora seveda le polagoma stopnjevati navzdol. Z utrjevalno kuro se pa ne sme nikdar pričeti v mrzli letni dobi, temveč le poleti in na solncu, pa naj gre za odrasle ali za otroke. Kdor je že utrjen, more ta način utrjenja pač prenesti tudi v mrzli letni čas in ga more pozimi nadaljevati.

Drugo mnenje, s podnaslovom "Varujmo se pretiravanja" pravi:

Težko je podati splošno veljavne predpise za utrjevanje. O pričetku utrjevanja v otroških letih si mnenja zdravnikov zelo nasprotujejo, a vsi pametni zdravniki so pač edini v tem, da se mora dojenčku prizanašati s kakršnimkoli utrjevanjem! Tudi v tem so si edini, da se sme v otroških letih uporabljati voda le v mili obliki. Otroka nikakor ne smemo prestrašiti s premrzlim, ali premočnim načinom utrjevanja; kajti strahu, ki ga je dobil otrok pri takšnem utrjevanju, ne bomo več zlepa spravili iz njega. Posledica napačnega načina utrjevanja so pogosto zvišana razdražljivost, nervozna nemirnost, pomanjkanje teka in motenje spanja. Posebno slab in včasih nepopravljivo škodo povzročujoč način utrjevanja je ta, da v topli kopeli sedečega otroka "v svrho utrjenja" nepričakovano polijemo z ledeno mrzlo vodo; na tak brezupen način se napravi dosti več škode kot dobička.

Utrjenje se doseže v prvi vrsti s tem, da se navadimo na razne načine uporabe mrzle vode.

Utrjenje z zrakom obstoji najprvo v navajanju na zrak v sobi; ležimo včasih nepokriti v postelji ali pa hodimo bosi sem in tja, preden gremo spat, in spimo poleti ob lepih nočeh pri odprtem oknu. Nato pride takorekoč kot druga stopnja navajanje na zrak na prostem; otroci gredo ven na zrak in letajo tam okoli, poleti ob lepem vremenu bosi. Tako so zmeraj v zračni in v solnčni kopelji.

Utrjevanje z vodo se vrši najbolje z umivanjem zjutraj; s hladnim umivanjem vsega telesa ne začnimo pri otroku pred koncem četrtega leta. In sicer začnemo s postano vodo, ki je bila čez noč v sobi in ki ima toploto 18 in 20 do 22° C. Par dni umivamo samo en del telesa (roke), nato pridenemo druge dele (prsa, trebuh, noge in nazadnje hrbet). Nato naj bo voda zmeraj hladnejša, tako da pridemo nazadnje do naravno-mrzle vode vodnjaka ali studenca. Po mrzlem umivanju moramo kožo tako dolgo drgniti, da postane topla in suha. To je zelo važno.

Pričeti smemo z utrjevanjem samo v toplem letnem času.

Znani praktični zdravnik dr. Schweisheimer piše pod naslovom "Utrjevanje jeseni in pozimi" sledeče:

Z utrjevanjem se hočemo zavarovati proti boleznim, zlasti proti boleznim prehlajenja, ki so po večini infekcijske bolezni. Pri infekcijski bolezni pride v poštev le dvojno: prvič bolezen povzročuje bakterije, zlasti njih množina, njih strupenost in nevarnost, drugič pa občutljivost človekova napram bakterijam, takozvana dispozicija ali pripravnost za bolezen. Dispozicija za obolelost na infekciji je podana tedaj, če naše telo proti bakterijam ne razpolaga z močmi ali pa vsaj ne z zadostnimi. Ta pomanjkljivost more biti včasih tudi le slučajnostna, če so n. pr. zaščitne moči telesa oškodovane po katerihkoli vplivih (prehlajenje, premočenje, duševno pretresenje); tedaj govorimo o temporerni dispoziciji.

Z utrjenjem pa hočemo baš življenski e n e r g i j o telesa okrepiti ter dvigniti naše obrambne sile. Utrjenje je torej zabranjevalna ali preprečevalna metoda, ki je v rabi že stoletja ali tisočletja in s katero moremo izločiti možnost nastanka temporerne dispozicije. Z navajanjem telesa na mraz in spremembe toplote hočemo otopiti ali pa popolnoma odstraniti škodljivi učinek teh vplivov na naše telo. Žalibog se pa delajo pri tem še zmeraj napake.

Predvsem so si danes vsi zdravniki edini v tem, da se sme pričeti z utrjevanjem le v toplem letnem času, najbolje morda v juniju, nikakor in nikdar pa ne pozimi. Nekateri zdravniki so celo za to, da nežne osebe poleti pričetega utrjevanja pozneje ne nadaljujejo, temveč ga prekinejo do prihodnjega leta.

Pozimi torej pri otrocih prenehajmo z utrjevanjem! Če pa vseeno hočemo nadaljevati z njim (proti nasvetu zdravnika), napravimo to vsaj v bližini tople peči, in naj stoji otrok med umivanjem do gležnjem v leseni kadi z mrzlo vodo. Tudi se mora umivanje zelo hitro vršiti in se mora otrok potem prav dobro posušiti in izdatno odrgniti. Temperatura vode naj ne bo pod sobno temperaturo 20° C.

Neprimerne ali neprevidne utrjevalne metode morajo zlasti pozimi povzročiti pri otrocih katare. Tedaj morajo otroci — seveda ob popolnem prenehanju utrjevanja — ležati morda po cele tedne v sobi; pri tem trpijo brez dvoma več ko bi jim mogło koristiti vse umivanje pozimi.

(Konec prihodnjič.)

Upton Sinclair:

Tropizem za zlatom

Pred sedemnajstimi leti sem obiskal laboratorij za morsko biologijo v Kaliforniji, kjer mi je pokazal eden najboljših prirodoslovcev sveta, Jacques Coeb, svoje eksperimente v umetnem oplojanju. — Coeb smatra, da se da vse življenje zvesti na kemične reakcije. Da bi mi to dokazal, me je peljal pred majhen akvarij, v katerem je plavalo vse polno črvov, morskih ježev, majhnih črnih živalic. Iz steklenice je zlil v vodo par kapljic neke raztopine; naenkrat so se vse živalice obrnile in plavale proti svetlobi. "To imenujemo tropizem," je pojasnil Coeb, "to je tremljenje, gibati se v neko določeno smer. V tem primeru proti svetlobi. Če bi se mogli vživeti v ta bitja, bi v vsakem dognali neke občutke. Vsako teh bitij meni, da ga neki vzrok, posebno važen, sili, delati ravno tako in nič drugače. Znanost ve boje. V resnici je nastopila v stadiju le kemična reakcija. Nekoč, ta čas ni niti več tako daleč, se bomo tudi v človeških tropizmih spoznali ravno tako dobro in bomo s kemičnimi učinki mogli izpremeniti to, kar imenujemo danes naravo človeka."

Sedaj sedim tukaj, 15. januarja 1927, in pišem na bregu tihega oceana, kjer je veliki učenjak izrekel svojo važno proroštvo. — Vodovje zunaj je priča redkemu dogodku. Dan je bil hladen in vlažen; skozi okno svoje sobe zrem na morje. Ni solnca, mrzla megla prihaja v deželo. Voda ima 15 st. C. Le nekaj minut sem bil v vodi in dovolj sem jeze imel. Ta dan in noč so si izbrali 103 ljudje, ženske in moški, za rekordno plavanje od Katalinskih otokov k celini. Najkrajša razdalja znaša 35 km; pod 14 urami je ni mogoče zmagati. Po radiu izvem, da je večina opustila tekmovanje; mnogi so dobili hude krče, mnogi imajo visoko vročino. Nekateri bodo dobili za celo življenje spomin od te tekme. Eden ali dva bosta morda zato celo umrla. Kakšen tropizem je zajel to jato človeških morskih ježev?

Odgovoriti zna vsak čitatelj naših časnikov. Prvi milijonar Kalifornije — vse človeštvo zaraga z gumijem — je pred leti kupil Katalinske otoke in napravil tam kopališče. Ta mož se raduje na reklamo, ž njo si je napravil bogastvo. Edina industrija, za katero delajo v našem izkoriščevalnem narodu še zastonj reklamo, je sport. Plavalna tekma preko Kanala ima milijonsko reklamno vrednost; zato je razpisal nagrado 25,000 dolarjev. To tekmo bi bil seveda lahko priredil v visokem poletju. Takrat bi bilo plavanje užitek. Toda s tem ga ne bi dosegel svojega namena: svet mora zvedeti, da se z njegovega otoka lahko plava tudi v januarju. Zato je zlil na ta mrzli dan par kapljic zlate raztopine v socialni akvarij. In res je nagrabilo 103 morske ježe, moške in ženske, neko hotenje, ki ga je Jacques Coeb nazval tropizem za zlatom.

Umetnost, izzvati socialne tropizme, se je v naši moderni kulturi silno izpopolnila. Vendar so najnovejši uspehi na tem polju tako mladi, da jih niti ne opazimo. Vajeni smo sicer, govoriti o občutkih mase! dejansko pa je epoha, ko smo jih res občutili, že za nami. Javnost ne sme več izvaloviti od tropizmov, ki bi si jih sama izbrala. Socialni občutek je našel svoje mojstre. Izkušeni gospodi dajejo podrejenim navodila o tropizmih, ki si jih želijo; podrejeni jih morajo izzvati. Če se jim to ne posreči, poiščejo prešerni oblastniki sposobnejših ljudi. —

Vse stvari, ki igrajo v našem sodobnem življenju neko vlogo, so umetno ustvarjeni tropizmi: "Svetovni romani", sabljaške tekme, biblijski prijatelji, filmi, večilni gumi, aparati za raziranje — vse le tropizmi. Ne preiravam, če rečem, da se dobe vsi občutki mase po naročilu. Zato se dobi le toliko in toliko litrov razpoline zlata. Pogled na stare nacionalne antipatije je zelo poučen. Preje so se mogle uveljaviti take antipatije. In sedaj? Še pred 10 leti so bil francoski morski ježi čisto obsedeni od svojega protinemškega tropizma. Danes so stopili na njih pesto antiamerikanski, antianglески in antiitalijanski tropizmi. Socialni kemik, ki pozna diplomatskih razpletljajev, bo to obrazložil tako-le: Francoski železni magnati so se pogodili z nemškimi premogovnimi baroni. Preklicali so zato naročila za protinemški tropizem, naročili pa tropizme proti ameriškim bankirjem, angleškim petrolejskim koncesijonarjem in italijanskim trgovcem v Tunisu.

Pisal bom še o skupini človeških morskih ježev, ki domišljaje odklanjajo vpliv socialnih reagencij, onih tropizmov, ki gibljejo vulgarno maso. Ta vzvišena gospoda so umetniki, literarni možici in babice, ki čepe vrh svoje hinavščine in zaničljivo gledajo na vse občutke mas. Na vseh teh moremo opaziti neki edinstveni pojav: približno istega dne zleze nekaj tisoč literatov, vsak za sebe, v tihi kotiček in skušajo napraviti nekaj, kar se označuje s "charmom." — Vsak ali vsaka si razbija glavo za neko nijanso, ki bi bila kar najbolj originalna. Zakopljejo se v prah bibliotek, kjer se seznanijo s kostmi in nadvlado, opremami, pijačani in pradavnimi, že davno pozabljenimi kletvinami. — Po več ur na dan tolčejo na svoje pisalne stroje, z enim očesom na uro, z drugim na koledar. — Na koncu pa se prikazujejo vsi ti možici in ženice zopet na dan, vsak z manuskriptom, skoro enako velikim, pod pazduho; vsebina izdaja povsod enaki stil in isti duh.

To je vendar neutajljiv tropizem. Kaj ga je povzročilo? Neka revija ali pa založništvo je vlilo nekaj kapljic zlate raztopine v literatski akvarij. Takoj dobe tisoči ježev istočasno romantične občutke in se odločijo, spraviti te občutke do 1. marca 1927. v roman z 80,000 do 150,000 besedami. Vprašam: v čem se razlikujejo ti knjižni ježi od morskih ježev, ki se bijejo tukaj pred mojimi očmi z valovi? V večernem listu, ki ga imam ravno v rokah, vidim na prvi strani karikaturo. Kaj si misli plavač od Kataline do Kanala? Šest majhnih risb kaže v 6 različnih položajih plavača, ki se obupno trudi. Nad vsakim je v vedno večjih črkah zapisano: 25,000 zrnov leče! 25,000 jajc! 25,000 podgan! 25 talerjev! 25,000 dolarjev!

Kaj pa si misli romantični romanopisec ob razpisu 25,000 dolarjev nagrade?

V kraljestvu divjih zveri

Poleti ni tako lahko mogoče priti v deželo na severoameriškem kontinentu, kjer prebivajo Eskimi, sicer pa ob tem času tudi ni zanimiva za vas. Zimski sneg in led sta se stajala in napravila močvirja, ki se vrste drugo za drugim. In teh močvirij, ki zavzemajo večkrat velikansko površino, ne vznemirja noben gib vetra niti nobeno odtakanje. Samo zdaj pa zdaj vznemiri to mrtvo in strašno smrdljivo površino kaka raca ali druga povodna ptica s svojimi perotmi.

Ko bi hoteli stopiti v te kraje, bi morali potovati v posebnem čolnu, ki bi ga bilo večkrat treba oprtati na ramo, kadar bi pa sedeli v čolnu, bi morali na vsako toliko časa stopiti iz njega, zagaziti z vodo do kolen in porivati čoln skoz trstje in vodne rastline. Potovati bi morali tako cele tedne in tedne, jesti v čolnu, nikdar bi podnevi ne zagledali nikogar, prenočevati bi morali v čolnu ali pa na kakem suhem prostorčku, vso noč pa bi vas vznemirjale živali, ki bi se preganjale okoli vas, večkrat v brezkončnih tolpah.

Ali po navadi bi vseh teh tisočev živali, ki so okrog vas niti ne videli. Morda bi samo tu pa tam, kadar bi se čoln naglo okrenil, naleteli na čredo jelenov, ki pijejo vodo, pa se kakor bi treznil porazgube kakor strela. Ali pa bi zagledali starega pelikana, ki si je prišel gasit žejo. Tudi on se bo lepo in dostojanstveno izgubil v prvo goščavo. Ali pa boste, medtem ko vam čoln lahko in brez šuma drči, opazili, d aje švignila skoz bližnjo hosto nekakšna pisana strela, v sekundi, ko ste komaj trenili z očmi. To je bil bizon ali divja mačka. Toda poleti bi zanimalo življenje teh živali kvečjemu kakega starega zoologa, lovca pa krzno nikakor ne. Poleti ni koža najlepših živali nič vredna, ker je prepusta in preraskava in ima samo nekaj redkih dlak.

Ampak pozimi! Tedaj pa se v teh močvirnih krajih pojavi na milijone novih živali, tistih najdragocenejših, z lepim krznom, ki so živele doslej bolj na severu okoli velikih jezer, kjer so se neovirano družile in preživljale svoje medene mesece. Mraz, ki naglo nastopi, napravi iz vseh močvirij ravna pota.

Ob tem času pride Eskimo, ki edini lahko živi v teh krajih, si postavi svojo zimsko kolibo, ki jo pokrije z lubom velikih starih dreves in trstiko in močno zavaruje proti vetru in snegu. Ta kolika je postavljena v nekoliko urah. In kar lepo se spi v njej, če kdo straži vso noč in neti ogenj. To je po navadi dolžnost Eskimove žene.

Hitro nato nastopi ostra zima. Sneg škripije pod nogami. Na nebu se pojavlja severni sij s svojimi mnogimi fantazmagorijami. Tri solnca! Refleks vam napravlja vtisk, da imate zares tri solnca, in ona veselo sijejo, toda brez toplote seveda. Ali pa se pokaže velikanska pisana mavrica, lepa mavrica severnega neba. Večkrat se ta prizma razspe po zemlji, in te daj dobe vse stvari okoli vas barvo žarkov rdečo, zeleno, modro in rumeno. Človek strmi nad to lepoto, ki je pri nas jugu ni.

S svojimi velikimi in umerjenimi koraki koraka Eskimo po svojem ozemlju. On zasleduje stopinje v snegu. Če so stopinje ostre, okrogle kakor od živalske šape, ki skače, je to sled. Ta žival se gotovo ondod povrne čez nekaj dni, ker ona živi jako redno življenje. To ve Eskimo, in kadar se ta žival vrača, jo Eskimo gotovo ujame. Nje koža nima posebne cene, ampak Parižanke imajo rade to razmrščeno krzno, zato jo Eskimo tudi rad lovi, in sicer na zanko, ki se zadrgne živali okrog vratu in jo zaduši.

RAZNE VESTI

"Optimistična" napoved

New York. — "Problem brezposelnosti bo rešen, kadar bodo inteligentni voditelji ameriških industrij našli pravi načrt za solucijo tega vprašanja," je dejal W. Taylor, direktor U. S. Steel korporacije, na zborovanju odvetniške zbornice v New Yorku. Kdaj bodo inteligentni industrijski voditelji našli pravi načrt, Taylor ni povedal.

Trintrideset dežel se udeleži čikaške razstave

Chicago. — Odbor za svetovno razstavo ob stoletnici čikaškega mesta poroča, da se je trintrideset dežel — večinoma iz Evrope — odzvalo povabilu na razstavo. Vse te dežele postavijo svoje paviljone v Chicagu in razstavijo svoje znamenitosti v letu 1933.

Radiopostaji WEVD podaljšana licenca

Washington, D. C. — Radiopostaji WEVD, ki jo operira Debsova spominska ustanova v New Yorku, je zvezna radiokomisija podaljšala licenco do 30. aprila t. l. Poleg te je bilo še 48 drugih postaj, ki so dobile začasna podaljšanja dovoljenj.

Otroška uvidevnost

— Papa, kupi mi trompeto.

— Še na misel mi ne pride.

— Kupi mi jo, saj bom trobil samo, kadar boš spal.

•

"Oče, daj mi en dinar."

"Ali nisi že nekoliko prevelik, da modeluješ za dinar"

Prav imaš, oče, daj mi kovača."

•

Uradnik: "Kako naj vknjižim 50,000 dinarjev, s katerimi je blagajnik utekel?"

Ravnatelj: "Zapišite med tekoče izdatke."

•

Vse, kar napiše moj sin, bero ljudje z velikim zanimanjem!"

"Kaj pa piše? Romane? Novele?

"Ne — jedilne liste."

Pri divjem plemenu 'Moj'

Piše *Georges Armitis*

Motil bi se, kdor bi mislil, da žive v Indokini sami Anamiti. Res pa je, da oni tam prevladujejo in da dajejo oni osnovno obeleženje tistim krajem kot najkulturnejši in najbolj znani del prebivalstva. Mimo tega je bila Indokina od vseh strani zmeraj odprta invazijam divjih plemen, ki dajejo pisano etnično sliko ondotnim krajem.

Najzanimivejši med njimi so vsekakor člani plemena, ki se imenuje Moj, kar pomeni v anamitskem jeziku "divji". Oni so tudi v resnici takšni, ker žive primitivno življenje. To je lovsko pleme, kakršna so bile v pragozdovinski dobi vsa plemena, ki so zavzemala velik del Azije in Evrope. Vera plemena Moj je čisto preprosta. Zemlja je po njih naziranju okrogla ploskva in se dotika neba. Zemlja in vse, kar je živega, je ustvaril "Veliki duh", ki občuje z ljudmi s pomočjo "Svetega meča". Razen tega vrhovnega božanstva je še vse polno drugih duhov, ki bivajo po gozdovih in ob vseh izvirkih in ravnajo usodo do ljudi.

Drugače pa so oni uboge sirote. Njih kolibe so visoke komaj poldrugi meter in jih varujejo samo pred vremenskimi nezgodami in krvoločnimi tigri. Tudi njih hrana je skromna: malo riža, malo koruze in divje živali so njih vsakdanja hrana. Jako čislana poslastica so jim kače in miši. Samo vrabcem in mačkam se pri njih dobro godi, ker so jim svete živali.

Prav tako skromna je njih obleka. Ozek pas jim je po navadi edino oblačilo. Za praznike pa oblečejo plemenski poglavarji bogato vezene in okrašene tunike. Na glavi nosijo radi neko vrsto turbana.

Ženske so gole. Zobe in nohte si barvajo z rdečo ali pa črno barvo. Tudi tetovirajo se.

Sicer pa žive v plemenih pod despotsko oblastjo svojega poglavarja, ki mu je desna roka plemenski čarovnik.

Drugače pa so oni pri svojih vsakdanjih opravilih pravi veščaki. Njih strupene strelice ne zgreše nikoli. Brez strahu napadajo nesoroge, tigre in celo slone.

Ženske so razmeroma lepe, zlasti kadar plešejo. Ples zelo negujejo kot del verskega obrednika. Ljubosumnost ni v njih, ker je ženska — splošna lastnina.

Seveda bi moral dalje časa živeti v njih zanimivi sredi, kdor bi hotel spoznati ta svet, "dober, nedolžen in naraven," kakor bi rekel Russeau. Zakaj tisto, kar je ta filozof oznanjal, kolneč evropsko kulturo, to je uresničeno v tem plemenu, ki je bilo menda na isti stopnji še v prvih početkih človeške zgodovine.

In kar je glavno, kakor je Russeau po pravici povedal, je to, da je ta svet zadovoljen. Njemu se svet končava tam, do kamor mu nese oko. A kaj se tam naprej godi, to njemu nič mar, to je stvar bogov in duhov.

LIFT

Švedski spisal S. Zetterstrom

Najel sem si sobo z oknom proti dvorišču v novi hiši in sem spal še precej dobro, čeprav sem moral spati z glavo pri oknu, česar sem se že pred leti odvadil. Zjutraj sem vstal čvrst in okrepčan. Bil sem skoraj že oblečen, ko sem se domislil, da se moram obriti. Poiskal sem vse potrebščine. Kmalu nato sem odkril nekaj groznega.

V sobi nisem imel zrcala.

Pozabil sem ga v svoji prejšnji sobi.

Najkrajše bi bilo, da žrtvujem osem dinarjev in se dam obriti, toda navadil sem se že, da se brijem sam.

Hitro sem si pomagal.

Zakaj bi ne šel ven in se obril v liftu? Tam je bilo visoko, izvrstno zrcalo. To idejo sem kmalu udeljstvil. Nekaj minut nato sem stal v liftu in zložil brivski pribor na udobno klop v liftu. Silo sem bil zadovoljen, saj sem prišel na posebno originalno idejo.

Stati v liftu v tretjem nadstropju in se briti!

Na vse to sem mislil, ko se je pričelo dvigalo navzdol pomikati. Nekdo je pritisnil na gumb in se hotel peljati navzgor.

Mirno, toda previdno sem se dalje bril. In ko se je lift ustavil, sem vljudno odprl vrata in vprašal staro gospo, ki se je hotela navzgor peljati, v katero nadstropje hoče. V peto!

Peljala sva se navzgor. Kar ostrmela je, ko je videla moj namiljeni obraz.

V petem nadstropju sem ji zopet odprl vrata, da je izstopila, in sem spustil dvigalo do tretjega nadstropja. Tedaj sem izstopil in šel v svojo sobo, da zopet namočim čopič v milnico. Obrijem se vselej po dvakrat.

Čez eno minuto se je pričelo dvigalo zopet navzdol pomikati. Kar naj se, sem si mislil. Tam je stal pismonoša. Imel je le eno pismo, ki je bilo naslovljeno name. Ni se mu bilo treba voziti.

Drugič sem se peljal navzgor in se ustavil pred svojo sobo. Skoraj sem opravil, ko je neka preljubezniva, mlada dama, moja soseda iz istega nadstropja, odprla vrata lifta in vstopila.

"Navzdol?" sem jo vprašal.

"Ne, hočem le obleko poizkusiti," je odgovorila. "Naše zrcalo ni dovolj visoko."

"Jaz pa sploh nimam zrcala," sem dejal. "Zato se moram tu briti. Toda prosim, stopite bliže — sicer pa lepa obleka. Precej visoko mora biti zrcalo, da si morete ogledati moderno obleko."

Tedaj se je pričelo dvigalo navzdol pomikati.

"Za Boga!" je vzkriknila.

"Nič hudega," sem odgovoril, "tega sem že vajen."

Peljala sva lenega prodajalniškega tekača do drugega nadstropja, nakar sva se peljala dalje do najinega nadstropja.

"Ali naj se dogovoriva za vsako jutro ob raznih urah?" sem predlagal. "Vi lahko med 8. uro 30 minut in 9. uro pogledate, če vam obleka dobro pristoja, nakar se bom jaz obril. Ali ste zadovoljni?"

"Imenitna ideja", je odgovorila.

Zopet se je pričelo pomikati dvigalo.

"Če se notranja vrata nekoliko odpro, ne more nihče premakniti dvigala", je rekla. "Ali hočeva?"

"Da, takoj zdaj! Potem se ne premakneva s tega mesta!" sem nasvetoval.

Prikimala je. In potem sva se ustavila pred drugim nadstropjem. Obrisal sem si obraz, se odrgnil s kolonsko vodo in ugotovil, da je moje delo pri kraju. Ona pa je še enkrat pogledala, če so gube na obleki pravilne.

"To je silno zanimivo", je rekla.

"Je," sem jj pritrdil. "Toda še bolj bo zanimivo, če ustaviva dvigalo med dvema nadstropjema. Tam naju ne bo nihče motil."

To sva storila. In o božiču se namerava poročiti.

Lojze Zupanc:

POLICAJ

Negibno je stal na vogalu. Da ni zdaj pa zdaj trenil z očmi, bi človek potipal to čudno soho, če je še kaj življenja v njej.

Pod visokoslučenim mostom je strahovito bobnelo, da je meseca odsev trepetal v divjih vrtincih, se plaho umikal razpenjenim valovom in nemočen v borbi z ljutim elementom butal ob peščeni breg. V debelih, dolgih curkih je tolkel dež ob trotoar; sproščene kaplje so se sunkoma razprhnile in oblatile pročelja umitih hiš za gleženj visoko.

Policaj Krašovec je prhnil v košate brke, si nadel kapuco in obotavljaje se premeril most: gor in dol, gor in dol . . .

Za hip, dva je ponehal naliv; le redke, zaostale kapljice so se še zaspano lovile v tmini. Ko se je Krašovec vrnil na južno stran mostu, je zarožljalo onstran ceste pri izložbi. Iztegnil se je preko cestnih luž: "Prekleti maček!"

Vrnil se je in obstal na vogalu, togotno stiskajoč gumovko, vso vročo in trepetajočo od objema ogromne, žuljeve pesti. Stlačil se je pod kap. Na magistratni uri je apoksko udarjalo. Polnoč.

Ceste so spale: sanjale o umazanih, temnorjavih lužah. Semintja je hušnil avtomobil mimo policaja. Pijani smeh v njem je vzgibano dramil tihoto. Divji akordi muzike, vzprhutajoči iz kavarne onkraj mosta, so vrtali lobanjo ubogemu Krašovcu. Čudno. Ta godba, divja, a vendar tako opojna, ki mu je druge krati krajšala debele ure samotarjenja, ga je nocoj vznemirjala do besnosti.

Težko je bedel v zelenem svitu trepetajoče plinovke. Spanec se mu je tihotapil na vrat, da je semintja nizko klonil s glavo; kadar je z brado po prsih tipal, je sunkoma izpregledal. Bil je nejevoljen na ves svoj bedni položaj. Včasih se je sklonil čez mostno ograjo. Takrat je nerazločno mrmranje zdrknilo preko valov pod mostom.

Pokoj kroginkrog. Le iz kavarne sekajo temni vzduh trudni kriki proštitutk . . . Tam zaleč ob periferiji bevskajo lačni psi; zamirajoči lajež zategle odmeva v gozdovih za mestom.

Čemu bedi Krašovec? Saj ni prometa, ni tatov, le mački trubadurijo okoli vogalov.

Bolestno se je vzdramilo v njem: "Za ženo, za deco, za mater onemogio . . . Ah, ljubi Bog; že pred tremi tedni je legla Ljudmila in še vedno jo jaše in pali pljučnica . . ."

"Kivi-kivi!" se nenadoma utrga pod tolmunom. Še nekajkrat je zategnil rezek žvižg v gluho noč. S trepetajočo levico je šel Krašovec preko potnega čela. Spomnil se je nehote na zgodbo izza mladih nog. Takrat ni razumel starega Škovarina, ko mu je pastirčku na bregovih Hubla, pravil, kako mu je skovir izvabil Magdo . . . Danes ve, zakaj si je Škovarin otiral solze . . .

Misli težke in vroče so se mu podile po razgreti glavi.

"Za ženo, za deco, za mater sivo in uvelo!" je šepetalo v globini srca. Spanec mu je lezel na tilnik in mu s svojimi žgočimi krempiji lepil otekle trepalnice.

Že je mislil, da bi se oprl na zid in malo zadremal, da bi premotil neljube, težke misli, ko se je spomnil:

"Ne smem . . . rodbino imam!"

Zopet se je zalotil v mislih doma. Blodeče se je skrb ustavljala ob postelji, kjer je težko sopla Ljudmila. In Berto se skriva po vlažnih, plesnobnih kotih, Valerija s solzami moči zgnetено, vroče zglavje materino. V nasprotnem kotu v borni postelji, tresoč s koščenimi rokami, šepeče tiho, boguvdano prošnjo Uspiljenemu sedemdesetletna mati . . .

Nenadoma se mu je zahotelo, da bi zapustil mesto ter pohitel v bližnjo ulico pogledat, kako je z Ljudmilo. Odrinil je vabečo in mamljivo misel. Besno je stiskal gumovko in sikal preko rosnih brk v gluho noč.

Preko mostu je toplo kavarniško vzdušje omamljalo čuječemu trpečo dušo. Čutil je, kako mu je pretesno v prsih; bilo mu je, da bi moral vsak trenutek zaihteti. Najrajši bi bil zakričal, da bi izdavil vso bolest, ki se mu je v zadnjih letih zbrala v prsih. Preveč miru, preveč pokoja je bilo naokoli . . .

Odmahnil je z roko in se naslonil na zid. Z brado po prsih je tipal dremajoči policaj . . .

"A tako, vi spite, Krašovec?" je zvižnilo preko vogala. "Prvega vam reduciram prejemke za trideset dinarjev. Menda razumete, kaj?" se je rogal rdečelični nadzornik.

Krašovec je goltal . . . "O, udarili bi ga, oplazil z gumovko po teh mrzlih, sivih očeh, po obrazu, žehtečem od pritajenega, hudobnega veselja . . . O, čez most bi vrgel to postavo majavo . . ."

"Nikar, družino imaš!" je kipelo v duši. Sklonil se je čez ograjo in zaklel v valove.

"Za ženo bolehno, za deco, za mater onemogio!" je odmevalo pod tolmunom.

Kratkovidni profesor

— Ali je gospod profesor res tako kratkoviden?

— Pa še kako! V zverinjaku je ogledoval slona s povečevalnim steklom.

•

Mestna mladina

— Ta paglavec mi dela skrbi. Začel je kaditi.

— Daj mu prečitati razpravo o pogubonosnem vplivu nikotina na mladino.

— Saj še ne zna čitati.

Moji vtisi iz Julijske Benečije

(Piše F. Čandek, West Allis, Wis.)

Govorila sva z Ivanom Marcem o več različnih stvareh. Posebno me je zanimalo izvedeti, kje so nekdanji predstavniki in voditelji tržaških Slovencev in drugi znanci in prijatelji ter aktivni člani raznih organizacij. Pojasnil mi je, da so domalega vsi izginili iz Trsta. Nekaj jih je vzela vojna, nekaj jih je v zaporih in v pregnanstvu, nekaj pa se jih nahaja v inozemstvu. Dr. Ribar je umrl v Beogradu, dr. Mandić je sedaj v Pragi, dr. Vilfan pa je z eroplanom pobegnil pravočasno na Dunaj. Če ne bi bil tega storil, se ne ve kaj bi se bilo zgodilo ž njim. Bil je med tistimi, kateri bi radi pomagali svojemu trpečemu narodu.

Ko človek po tolikih letih pride pogledat v svoje kraje, pa sliši take in podobne novice in pritožbe, se mu lasje ježijo na glavi. Kar je ta marljivi narod po tolikih letih trudapolnega dela storil in zgradil, je sedaj vse pokončano in uničeno. Povrh je še zatiran in zaničevan na svoji zemlji!

Kako je slovenski živelj zatiran in zaničevan, naj služi sledeči dogodek v potrdilo:

Ko sem drugič prišel v Trst, sem se javil v uradu policijskega ravnateljstva, kot se mora vsak inozemec, ki misli ostati najmanj tri dni v Italiji. Po preteku par dni me je obiskal neki uradnik. Stavil je mnogo različnih vprašanj. Nekatera so se nanašala celo na dobo predno sem bil rojen. Tolmač mi je bil moj svak. Ko je uradnik slišal, da govorimo slovensko, se je razjezil na mene in moje sorodnike. Še bolj se je raztogotil, ko je slišal tudi otroke slovensko govoriti. Med otroci je bila tudi moja hčerka, ki še niti slišala ni prej italijanske besede. Toda g. italijanski uradnik je hotel, da bi izključno italijansko govorili, če mi iz Amerike znamo ali ne. Vprašal sem ga, dali on govori angleško, česar seveda ne "kapiši."

Drugi dan sem takoj šel s pritožbo k ameriškemu konzulatu in tajniku celo zadevo pojasnil ter vprašal, če imajo italijanski uradniki pravico tako postopati z ameriškimi državljani. Odgovor je bil, da nimajo, dokler se isti ne vtičejo v njih politične zadeve. Svetoval mi je, naj zapustim Italijo kakor hitro je mogoče, s pripombo, da saj mi je znana fašistovska diktatura. Pojasnil sem mu, da sem prišel v Trst radi mojih sorodnikov, ne radi fašistov

Italijansko časopisje

O časopisih v Italiji je bilo že mnogokrat poročano, vendar se mi zdi vredno, da omenim, kako je ljudstvo potom časopisja informirano, in koliko sem bil tudi jaz v teku šestih tednov mojega bivanja v Julijski Beneciji, ali kot jo tam imenujejo v "Julijski beračiji," kar se veliko bolj prilaga. Vsakemu mojemu prijatelju in znancu, ki je čital "Piccolo', (taljanski dnevnik v Trstu)' sem stavil vprašanja, kaj je novega in kaj se mu zdi ta list ali kakšno sodbo ima o njem. Vselej in povsod sem dobil enak odgovor, da je jako reven vsebinsko, da nima gradiva, ki bi ga bilo vredno čitati, da največ kar piše je kakšna strašna mizerija da je v Jugoslaviji, da tam ljudje umirajo od lakote itd. Še celo ko se je neki aviatik ponesrečil v Trstu, so morali čakati tržaški listi s priobčitvijo vesti toliko časa, da so dobili dovoljenje od ministrstva, tako da so rimski listi prej poročali kot tržaški, dasi je bila nesreča v Trstu.

Prizadeval sem si, da bi dobil v roke kakšen jugoslovanski list, a zaman. Potem sem se odpeljal v Reko, ki je na meji Jugoslavije ob Jadranskem morju, pa tudi tam nisem mogel priti do slovenskega časopisa. Medtem me je obvestil John Olip iz Ljubljane, naj se prijavim za banket in izlet po Jugoslaviji. Vabilu sem se takoj odzval in se odpeljal v slovensko prestolico—belo Ljubljano, kjer sem izvedel o smrti slovenskega zadružnika Antona Kristana. Šele takrat sem spoznal, kako sem bil brez slovenskega časopisja na zasedenem ozemlju odrezan od sveta.

(Konec jutri.)

Tone Čufar:

LJUBEZENSKA PISMA DELAVCA IN DELAVKE

Majda, ne huduj se, če postavljam najini pomladi ter zimskim večerom mojo zimo nasproti. Veš, bila je kakor kazen za moj beg. Ob njeni krutosti se mi je razodela vsa Tvoja dobrota in milina. Šele, ko se kaj pogreša, vemo pravično ceniti. To sem tisto zimo spoznal v taki meri, da mi sličnih spoznanj ne bo več treba. Vse huje so plesali snežni vrtinci kakor pa plešejo ta trenutek okoli naše barake. Takrat me je pot zanesla v osamljen kraj. Ne vem, če bi ga za planine krstil ali za kaj drugega. Daleč je bila železnica, daleč, daleč kaka ljudska naselbina. Nekaj tednov pred zimo sem ga iztaknil. Rudnik je bil tam in les so napravljali. Težko sem pojmoval, da ni železnice. S svetom nas je vezala slaba cesta. In v to zapuščeno gnezdo sem se prav za prav zastonj priklatil. Zapuščeno, pravim, ker se je v rudniku le malo obratovalo, pri lesu pa tudi ne dosti več. Delo so mi sicer dali, me zanj tudi po svoje plačali, ko nas je pa sneg zaklenil in od vsega odtrgal, je zmanjkalo dela, še prej pa plače.

Nekaterim to ni prizadejalo skrbi, mnoge je pa spravilo v obupno upornost. Bolj ko je bil kdo poslednji, večja briga mu je vstala pred očmi. Jaz sem bil prav pri zadnjih, zato brez prihrankov, brez izgledov za vnaprejšnje dneve. Spet me je obšla misel pobega. Vzlic snegu in mrazu sem koval naklepe, da odrinem, ker se v gnezdu ni dalo z ničemur več vzdržati. Sneg je bil premalo tečen, da bi z njim tešil glad in miril razdraženo. Seveda sem tudi nekoliko pomišljal, ko je pa vse potrpljenje pošlo, sem se odpravil na pot že primoran. Edina rešitev se mi je kazala v odhodu iz gnezda. Gnalo me je, da se zvežem s svetom, da se približam krajem, kjer moraš Ti prebivati. Do tedaj sem se le oddaljeval in zares daleč zašel.

Proti drugim jutrom je bilo jutro mojega odhoda naravnost milo. Mraz je skoraj povsem odjenjal; zdelo se je, da ne mara dalje mučiti ubogih zemljanov. Poslednje predsodke sem zavrgel in šel. Začetkom poti, ko sem sveže in dokaj pogumno koračil iz kotline, me je razmišljanje o smislu človeških potov zaposlilo. Novi negotovosti sem se predajal, zato tudi novemu nesmislu. Da, Majda, v tistem času nisem našel v svetu nobene vrednosti. Povsod le praznota, praznota in samo praznota. Bedasto se mi je zdelo, da se sploh brigam za obstanek praznega življenja. Nesmiselna je borba za nekaj kar nima nikake cene. Moje življenje je ni imelo. Med ljudmi sem se prerival v lastno jezo. Kakor nečimurnost je, živeti brez upravičenosti, zgolj zato, da živiš in se vzdržiš na svetu brez namena. Skrajni konec je že, biti v tolikem beraštvu, da se sam sebi zasmiliš, pa tudi zasmeješ v gornjem spoznanju puhle ničevosti.

Na poti me je kar vabilo, da bi se usedel v sneg in zaspal. Od nikogar pogrešan, po nikomur objokovan, bi prav lepo zasanjal zadnji sen in še dovolj dostojno odložil svoje kosti v pokoj. Komu bi sicer pripravil malce strahu, a ne prehudega. Zmrznjenci navadno smeje čepe v snegu, pa je zelo, zelo mogoče, da bi tudi jaz občepel z usmevom in rahlim zasmehom. Moj najditelj bi ob najdbi nikakor ne zblaznel in se tako ne nakopal na mojo vest.

Samo skromen gib zadostuje, pa je konec vseh nadlog, konec vsega, kar katerikrat resnično ni prenosljivo. A se človek vendarle premisli ter tudi v najgnusnejši nesmiselnosti, ko mu svet odreče kruh in počitek, ko preganja samega sebe kot odvratno grdoto, ne seže po rešitvi. Včasih že, a tisočkrat zopet ne. Zakaj? Ali mar sluti, da še ni vse izgubljeno; da se morda še najde kaj, kar mu nameni vsaj žarek pravega solnca?

Majda predraga, prav je bilo tedaj, da sem na počitek v snegu samo mislil. Ko bi se tudi odpočil, bi se midva ne našla. In preizkusil sem se na tisti poti. Kmalu je vstal veter in pomagal mraziti. A pot je bila dolga, mnoga, kje vsa zametena. Utrujenost me je že zgodaj obšla, še preden sem iz kotline priromal. Ko me je pa zajela snežna ravan v svojo strašno nedoglednost, sem že jel pešati, a nebo je dalo novega snega, z novim, še jačjim vetrom. Čim večkrat sem postal, tem bridkeje se je oglašala resnica, da sem strahotno sam. Sam, sam . . . Sneg in jaz, pa nikogar drugega. O, in šele sredi poti, ko je vrnitev nemogoča, ko je cilj težko dosegljiv in tako lahko zgrešljiv! Ko je bil že le snežna burja, ki reže skozi telo in trga pljuča.

Obstal sem in Te klical . . .

— Majda! Majda! Majda!

Pa je samo tulilo v ozračje in me prevpilo. Rjovelo je: naprej, naprej!

In sem gazil dalje, premrt, lačen. Sproti sem zbiral moči, da mi je po dolgi blodnji le bilo dano doseči ljudi in uteči divjemu preganjalcu.

Še iz prvih let življenja vem, da je v naši sosedščini umirala neka ženska, pa ni mogla umreti. Sina bi menda še rada videla, a ga niso takoj pozvali. Ko je pa prišel in se je uverila, da ima ob sebi svojega otroka, ni ničesar več zadrževalo sprostitve njenih bolečin. V takšni približnosti sem jaz dospel do tistih ljudi. Ne vem, kaj me je kvišku držalo in le privedlo v zavetje. Lajež psov mi je oznanil, da nisem več sam. Do hiše sem se še privlekel, a se nato šele drugi dan spoznal v novem okolju.

Slučaj mi je naklonil revne, a dokaj dobre ljudi. Vsaj pogledali so, kaj psi naznanjajo. Poginu sem bil že izročen, a so se potrudili in poskrbeli zame. Življenje so mi vrnili, z njim Tebe, a s Teboj toliko pravega življenja, da jim bom večno hvaležen. A glej, takrat jim nisem mogel nič drugega nuditi kot samo nekaj navadnih besed. Upam, da so v njihovo iskrenost verjeli.

(Dalje prihodnjič.)

Ivan Vuk:

PRISVOJENI TRAVNIK

Po narodni basni

Nekoč — bilo je takrat, ko so še vse živali lepega, obširnega gozda živele prijateljsko in uživale nemoteno dobrine gozda — je jelen, velik in močan, spregovoril sam pri sebi:

— Tisti travnik poleg žuborečega potoka bi moral biti samo moja last. Zelo dobra trava je na njem. Vsi pa jo jedo, ki prebivajo v gozdu.

Ko je spregovoril, se je trenutek zamislil.

— Moji rogovi so kakor žezlo, je rekel čez nekaj časa, in sem že po naravi prvak med vsemi, ki žive z menoj v gozdu in se pasejo na bogatem travniku tam ob potoku. Zato je moja dolžnost, da zavladam nad travnikom.

Mimo so priskakljali jeleni in košute. Ko jih je zagledal, je rekel:

— V trenutku svojega razmišljevanja mi usoda sama pomaga misliti . . . Evo, moj rod!

Ko je to rekel, jih je poklical k sebi. Govoril jim je:

— Dragi jeleni in košute! Poklical sem vas, zakaj važna je naloga našega rodu. Zanemarjali smo doslej svojo nalogo. Zato sem sklenil, da vam povem veliko resnico: Kakor veje drevesa, ki nas ščiti pred nevihto, pred vročino in pred vsem hudim, je rogovje jelenov. In zato smo več kakor drugi, ki se pasejo z nami. Ker smo več, so tudi naše potrebe drugačne in zato mora veljati za nas posebna pravica.

Obmolknil je za hip, da vidi, kakšen vtis so naredile njegove besede. Videl je oči, ki so gledale vanj. In v teh očeh se je svetil ponos, da je rod jelenji več kot drugi rodovi.

Jelen pa je nadaljeval:

— In ta posebna pravica mora določati: Travnik tam pri žuborečem potoku mora biti samo naša last. Zakaj, tako narekuje naš razvoj in potreba našega rodu. Zaslišali so se mnogobrojni glasovi:

— Resnične so besede, ki jih je spregovoril najodličnejši izmed nas. Zakaj trava na tistem travniku pri žuborečem potoku je sladka in nadvse okusna. Mrzla voda iz žuborečega potoka se prav prileže k nji. Naši otroci so pri takšni hrani lepi in močni.

Jelen je zamahnil z rogovi in vse je utihnilo. Spregovoril je:

— Nevarnost je, da te trave zmanjka. Zakaj vsi prebivalci našega gozda, ki se pasejo, hodijo na travnik.

Pa je vzkliknil nekdo iz zbora:

— Naj velja posebna pravica: Travnik je svojina jelenjega rodu.

Vse glave košut in vsi rogovi jelenov so se zamajali in slišali so se vzliki:

— Tako bodi!

Neki jelen pa je kriknil, da je prevpil vse druge:

— Ti, najodličnejši izmed nas, uveljavi pravico!

— Uveljavi . . . Uveljavi . . .. so začeli vzklikati vsi.

Jelen je dvignil glavo z rokovi, ki so bili kakor žezlo, visoko in je rekel:

— Vedel sem, da je moja misel vaša misel. Da je moja želja vaša želja. Zato proglašam: Travnik poleg žuborečega potoka je last jelenjenega rodu. Nikdo nima pravice, da stopi nanj brez našega dovoljenja . . . Srnam naj se to sporoči, zajce izžene, ovce pa opozori, da bomo pozvali njih čuvarje, ki jim pravijo psi, da jih nauče spoštovati našo pravico, če bi se same ne mogle naučiti.

V poslušalcih so zavladala različna čuvstva. Podzavestno so čutili, da samo proglasitev še ni dejanje, ki bi zagotovilo neomejeno last nad sladko travo, kakršne ni v vsem gozdu; zdela se jim je tako lepa, da niso razmišljali, kako naj se proglasitev uresniči.

In tedaj so vzklikali:

— Moder je tvoj ukaz, o poveljnik, in vreden rodu jelenov.

Nepoznana je bila dosedaj med jeleni beseda poveljnik. In izgovorjena je udarila na ušesa z neprimernim glasom. Vendar je nova pravica ublažila neprimeren glas.

Jelen je slišal v vzklikih drhteti množice. Pokimal je z rogovi in rekel:

— Ustvari tisto moč, poveljnik naš!

Ko je slišal jelen te besede, je dvignil visoko svojo glavo. Njegov glas je bil odločen:

— Obljubite, da me boste poslušali v vsem, kar bom zapovedal, in ustvaril bom moč, ki bo čuvala naš travnik!

Ves zbor je vzkliknil:

— Obljubljamo! . . . Vodi nas!

Jelen je pokimal z glavo, obroženo z mogočnimi rogovi, žezlu podobnimi. Njegova krepka, zaokrožena postava se je vzpela, ko je spregovoril:

— Slišal sem vaše besede, ljudstvo moje . . . Vodil vas bom! Beseda, ki se je danes prvič spregovorila med vami, ki je bila neznana v tem gozdu, pomeni moč, ki uveljavlja pravice. Ta beseda bodi odslej moje ime. Nimam je rad. Ali prišla je iz vaših ust; in ker je ljudski glas božji glas, bi grešil, če bi je ne sprejel. Zato bodi: Vaš poveljnik sem!

Umolknil je za hip in njegove oči so šle po čredi od konca do konca. In videl je, da je misel vladati nad travnikom, ki daje sočno in tako okusno travo, zasenčila vsa druga čuvstva in pojme. Nikdo se ni več čudil nenavadni besedi; nikomur se ni zdela neprimerna. Vsi so enoglasno in s priznanjem vzklikali:

— Tako bodi! Naš poveljnik si!

Glejte, od tistega dne, ko se je to zgodilo, ni smela na travnik poleg žuborečega potoka nobena druga žival.

Jelenji rogovi so bili povsod pripravljeni, da vsakogar, ki bi ne ubogal, nauče pokorščine in poslušnosti.

Zajci so visoko dvigali ušesa in zmerjali :

— Kdo vam je dal pravico? Nas vseh, ki živimo v tem gozdu, je tisti travnik.

Straža je nastavila rogove:

— Mi smo pravica. Tako je ukazal naš poveljnik.

Srne so dokazovale:

— Z nami se niste posvetovali, ko ste delali tisto pravico. Travnika si ne pustimo vzeti. K gozdu spada in gozd je last vseh.

Straža pa je odgovorila:

— Tako je ukazal naš poveljnik: V gozdu je hrane za srce in druge dovolj. Poiščite si jo! Travnik pa je last jelenov.

Ovce so meketale:

— Krivični ste, da nam ne privoščite dobrot s tistega travnika. Če smo smele te dobrote uživati doslej, jih bomo tudi poslej.

Straža se je zasmejala:

— Niso velike vaše skrbi. Pastirje imate in vaši ovčjaki vas čuvajo. Pastirji skrbe za hrano in sladkosti, da vam je boljše, kakor na našem travniku. Zakaj se jezite?! —

Ovce, srne in zajci so morali — hočeš nočeš — iskati živež drugod po gozdu. Hudovali so se na jelene, obkladali jih z nelepimi primki, vendar moči jelenov niso zlomili.

Le mlad, krepak oven je nekoč rekel:

— Sami smo krivi!

Vse ga je pogledalo. V očeh vseh je ležal posmeh.

— Kako smo krivi?

Vprašali so ga a v glasu je zvenelo zbadanje.

— Zmerjanje in nelepi primki je prazen glas. Dejanja treba.

— Kakšnega dejanja?

— Stopiti na travnik in se pasti kakor ste se nekoč.

Ogorčeno so se nasmejali. V očeh mnogih je bilo pomilovanje.

— Kaj ne vidiš rogov?

Mlad, krepak oven je pogledal vse po vrsti, ki so se smejali, in je rekel trdo:

— Preko rogov bi stopili.

Počasi je spregovoril te besede.

Vse je utihnilo in zlovešče je gledalo nekaj pretečega iz oči vseh.

— Puntar!

In vse ovce so se zamajale in ponovile s prezirom:

— Puntar!

•

Zgodilo pa se je nekega dne, da so živali opazile spremembo. Straža na travniku je bila neznatna in nekako malomarna. Neki zajec, predrzen in razbojniški, je skočil na travnik ter se napasel dobre detelje.

In je zvedel novico. Poveljnik jelenov, tisti mogočni jelen z rogovi, žezlu podobnimi, je težko zbolel. Ležal je in ni mogel vstati.

— Ne bo dolgo, je rekel zajec.

Straža je zmajala z rogovi.

— Čuti ves naš rod, da so mu dnevi šteti.

Zajec je pomigal z usti in vprašal:

— Postane travnik zopet vseh, kakor je bil nekoč?

Straža je odgovorila:

— Zakaj? . . . Kršili bi pravico našega rodu.

— A če vsi prebivalci gozda sklenejo, je vprašal zajec, da mora obveljati stara pravda?

Straža ni odgovorila. Nemirno je prestopala z noge na nogo. Naposled je dejala:

— Škoda bi ga bilo . . . — — — — — — — Zajec je pribežal k svojim in je oznanjal:

— Glasovali bomo! . . . Za staro pravdo bomo glasovali, da naj zopet obvelja. Zakaj poveljnik jelenov leži na smrt bolan. Čas je napočil. Stara pravda naj velja . . .

Zborovanje gozdnih prebivalcev, ki se je vršilo po smrti jelena poveljnika, je bilo nad vse živahno. Srne in zajci so govorili znamenite govore. Travnik je bil lastnina vseh, a so si ga jeleni samovoljno in nasilno prilastili. Zato naj današnje glasovanje napravi zopet staro pravdo: Travnik je last vseh.

Zborovanja so se udeležile tudi lisice. Čeravno se ne hranijo s travo in jim travnik ni bil sporna točka, so vendar zahtevale besedo.

Zajci so se protivili:

— Lisice se naj ne mešajo v zadeve, ki se jih ne tičejo!

Lisice pa so rekle:

— Ker smo kulturna družba in vemo, da je tudi pri vas ideja demokracije častna stvar, smo prišle, da tudi lisičji rod, ki spada tudi med prebivalce tega gozda, pove svoje mnenje. Dragi prebivalci! Poštenost in pravičnost je pogoj za medsebojno spoštovanje in medsebojni mir. Zato je naše mnenje: Tisti travnik je bil doslej lastnina jelenov; naj ostane njihova lastnina tudi poslej.

Ovce so gledale druga drugo in si šepetale:

— Kako se odločiti?

— Težko je.

— Zajci in srne imajo prav. Travnik bodi vseh. Okusna trava raste na njem.

— Tudi lisice imajo prav . . . Bil je last jelenov.

— Joj, joj, težka naloga. Kje je tukaj pravica? In pravičnost nad vse.

Zajec pa je govoril glasno in njegova odločno dvignjena ušesa so vzbujala prepričanje.

— Kaj pravičnost!? . . . Pravo in pravica nad vse! Kakor je bilo nekoč, ko prebivalci gozda niso vedeli za besedo "mi" in "vi", tako naj bo v bodoče. Vsi smo enaki. Da smo se rodili v različnih obilkah, s tem ni bila dana nikomur pravica, da si lasti dobrine gozda v izključno last. Vsak ima pravico, da vzame od teh dobrin toliko, kolikor potrebuje za svoje življenje. Zato mora ostati travnik lastnina vseh.

Videli ste, da je bilo na tem travniku okusne in sočne trave v izobilju. Bilo je trave toliko, da je jeleni sami niso mogli popasti. Bilo je trave toliko, da je neporabljena starela, trohnela, propadala. Ostalo prebivalstvo pa si je moralo iskati hrano po gozdu. In večkrat se je zgodilo, da smo bili vsi lačni. Nikdo pa ni smel vzeti propadajočega izobilja, ki je bilo zastraženo na travniku, ali pa ga je dobil betvico, če je v zabavo jelenov opravil sušenjsko delo.

Ovce so pazljivo poslušale in šepetale:

— Resnico govori . . . Mleko smo jim morale dajati, če so nam dovolili, da se nekoliko popasemo. Naši otročički pa so bili zato prikrajšani.

Lisice so opazile, da ovce preveč pazljivo poslušajo govornikove besede in da vneto pritrjujejo.

— Poglej tisto ovčjo maso, so opozarjale druga drugo. — Kimajo, soglašajo z zajcem. Nevarnost je, da bodo glasovale z zajci in srnami.

— Treba je sporočiti ovčarskim psom, da dajo pametna navodila svojim ovcam, je rekla lisica s prav košatim repom.

Poslale so zaupnico k ovčarskim psom.

— Slišite, gospodje, je pozdravila lisica zaupnica ovčarske pse!

— Velik zbor je danes, ki naj odloči, ali naj se vzame jelenom njih lastnina, travnik ob žuborečem potoku, da postane nekakšna skupna last, ali pa da obvelja pravičnost. Vaše ovce omahujejo. Podučite jih.

Ovčji psi so se spogledali.

— Pravičnost se ne sme teptati. Kam pa pridemo? Kakšne prevratne ideje so pa zakrožile med prebivalstvom?

In ovčarski psi so poklicali ovce na stran in so govorili:

— Slišimo, da hočejo pridobitve kulture in napredka kršiti in celo onečastiti. Stojte na straži! Mislite vedno na sveto resnico, ki ste jo pogosto slišale od našega gospodarja, pastirja, ki skrbi za nas in za vas ter vas čuva vsega zlega. Vedno je učil: Nikomur se ne sme nič vzeti, kar je njegovega. To je zakon pravice, zakon kulture in napredka.

Začelo se je že glasovanje.

Mlad, krepak oven je vzkliknil:

— Sorojaki, počakajte še trenutek!

Ovce so se nehote ustavile in pogledale mladega ovna. Nekatere so godrnjale:

— Kaj hoče zopet ta nepridipav in rogovilež?

Mlad, krepak oven pa je rekel:

— Dobro presodite! Ni sporno vprašanje, ali mislimo nekaj vzeti, kar ni vše. Temveč, dejstvo je, da tisti travnik v resnici ni bil last jelenov. Saj se še mnogi spominjate, da ste se nekoč lahko pasli na njem, kakor da je bil vaš. Zato glasujte za svojo pravico, ki je pravica vseh: Travnik je vseh, kakor govori stara pravda.

Ovčaraki psi so nejevoljno zarenčali. Ovce so se ogorčene odmaknile od ovna. Nekatere bolj odločne in samozavestne so rekle, gredoč mimo ovna:

— Mladič, kdo te je najel, da so v tebi takšne nekulturne misli? Sram te bodi! . . .

•

In zgodilo se je — kakor pravi ustno izročilo—da so srne in zajci ostali v manjšini. Travnik je bil priznan kot lastnina jelenov. S tem je bila še nazadnje prepovedana paša vsem, ki so glasovali "za" in tudi vsem, ki so glasovali "proti". V tej prepovedi so bili vsi enakopravni. Zakaj lastniki travnika, jeleni, so spoštovali pravičnost.

NAZNANILO

iz upravništva lista Prosveta

Naznanja se, da je cena oglasom za sredino izdaje zvišana. V dnevniku, druge dneve izven sredine izdaje je kakor preje. To velja za člane, društva in druge posameznike.

Najnižja cena za palec prostora v dnevniku izven sredine izdaje je 50c; v sredini izdaji pa $1.00 za enkratno priobčitev. Za oglase se računa po velikosti prostora. Kadar pošljete oglas, napišite vselej, koliko dan želite, da se vaš oglas priobči in koliko numerativno potem.

Vselej pišite točno in ob pravem času, ako želite imeti dobro postrežbo. Prosimo vas, da to upoštevate.

Philip Gočina, upravitelj

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Cenjeni brat (sestra) S. N. P. Jednote!

Po sklepu 8. redne konvencije se sedaj lahko naročiš na list Prosveta tri prijatelje oziroma, dva ali tri člane iz ene družine in iz enega naslova k ali naročnini. List Prosveta stane za vse enako za člane ali nečlane $6.00 na celo leto naročnine. Ker pa člani že plačuje pri asesmentu $1.20 za tednik, se ta to prišteje k naročnini. Ali pridobivate enega, dva ali tri člane iz ene družine k ali naročnini. Torej sedaj ni vprašanja, ali naj je list prav drag za člane S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo bi želeli v vsaki družini imeti, ki bi rad čital list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi Vi naročite na dnevnik Prosveto. Cena lista Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Cleveland in Chicago je	$7.[illegible]
1 tednik in	4.00	1 tednik in	[illegible]
2 tednika in	3.00	2 tednika in	[illegible]
3 tednike in	2.40	3 tednike in	[illegible]

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisma in vi naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vsaj kakor hitro kateri teh članov prenehа biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena za dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem dopolniti dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo zaračunati datum za to vsoto naročniku.

Prosveta, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priložene pošiljam naročilno za Prosveto vsoto $.....

Ime ..... Čl. društva št. .....

Naslov .....

Mesto ..... Država .....

Nov naročnik ..... Star naročnik .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

Ime ..... Čl. društva št. .....

Ime ..... Čl. društva št. .....

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA